

HOOFSTUK 8
 HABAKUK 2 : 1-20

	I	A	1	2		1	
					על-משמרתִי אַעֲמֶדָה	a	
					וְאֶת־יִצְבָּה עַל־מְצֹר	b	
			2	3	וְאֶצְפָּה לְרֵאוֹת מֵהַיַּבְרָב־בֵּי	c	
					וְמָה אָשִׁיב עַל־תּוֹכְחָתִי :	d	
	II		3	3	וַיַּעֲנֵנִי יְהוָה וַיֹּאמֶר	2	a
	II ¹	B	4	2	כְּתוֹב חֲזוֹן	b	
					וּבְאֵר עַל־הַלְחֹת	c	
					לְמַעַן יְרוּץ קוֹרֵא בּוֹ :	d	
			5	4	כִּי עוֹר חֲזוֹן לְמוֹעֵד	3	a
					וַיִּפַּח לִקְצָן וְלֹא יִכְוָב	b	
			6	3	אִם־יִתְמַהֲמַה חִבֵּה־לוֹ	c	
					כִּי־בֹא יָבֹא לֹא יֵאָחֵר :	d	
		C	7	2	הִנֵּה עֹפְלָה	4	a
					לֹא־יִשְׁכָּה נִפְשׁוֹ בּוֹ	b	
					וְצַדִּיק בְּאֲמוֹנָתוֹ יִחְיֶה :	c	
			8	3	וְאֵף כִּי־הִיָּין בּוֹגֵד	5	a
					גֹּבֵר יִהִיר וְלֹא יִנְוָה	b	
	II ²	D	9	4	אֲשֶׁר הִרְחִיב כִּשְׂאוֹל נִפְשׁוֹ	c	
					וְהוּא כִמְנַח וְלֹא יִשְׁבַּע	d	
			10	3	וַיֶּאֱסֹף אֱלִיֹּר כָּל־הַגּוֹיִם	e	
					וַיִּקְבֹּץ אֱלִיֹּר כָּל־הָעַמִּים :	f	
			11	3	הֲלוֹא־אֱלֹהֵה כָּלֵם	6	a
					עָלִיו מִשָּׁל יִשְׂאוֹ	b	
					וּמְלִיצָה חִידוֹת לּוֹ	c	
					וַיֹּאמֶר	d	
	II ³	E	12	1	הוּי הַמְרִבָּה לֹא־לוֹ	e	
					עַד־מָתִי וּמִכְבִּיר עָלָיו עֲבָטִיט :	f	
			14	4	הֲלוֹא פָתַע יְקוֹמוֹ נִשְׁכִּיף	7	a
					וַיִּקְצֹי מִיַּעֲזִיבָה	b	
					וְהִיֵּת לְמַשְׁסוֹת לְמוֹ :	c	
			15	5	כִּי אָתָּה שְׁלוֹת גּוֹיִם רַבִּים	8	a
					יִשְׁלוּף כָּל־יָחַר עַמִּים	b	
			16	4	מִדְּמֵי אָדָם נַחֲמַס־אַרְץ	c	
					קִרְיָה וְכָל־יֹשְׁבֵי בָּהָה :	d	

F	17	5	הוּי בַּצַּע בַּצַּע כַּע לְבִיתוֹ	9	a
		3	לְשׁוֹם בְּמָרוֹם קָנוּ		b
		3	לְהַנְצִיל מִכַּף-קָע:		c
	18	3	יַעֲצֹת בִּשְׁת לְבִיתָהּ	10	a
		3	קִצּוֹת-עַמִּים רַבִּים		b
		3	וְחוֹטֵא נִפְשָׁהּ:		c
	19	3	כִּי-אַבֵּן מִקִּיר חֹזֵק	11	a
		3	וְכַפִּיס מֵעַץ יַעֲגִנָּה:		b
G	20	4	הוּי בְּנֵה עִיר בְּדָמִים	12	a
		3	וְכוֹנֵן קִרְיָה בְּעוֹלָה:		b
	21	5	הֲלוֹא הִנֵּה מֵאֵת יְהוָה צְבָאוֹת	13	a
		3	וַיִּגְעוּ עַמִּים בְּדִי-אֵשׁ		b
		3	וּלְאָמִים בְּדִי-רִיק יַעֲפוּ:		c
	22	3	כִּי חִמְלָא הָאָרֶץ	14	a
		3	לְנַעַת אֶת-כְּבוֹד יְהוָה		b
		3	בְּמִים יִבְסוּ עַל-יָם:		c
H	23	3	הוּי מִשְׁקָה רַעֲהוּ	15	a
		4	מִסִּפֵּחַ חֲמָתָהּ וְאֵף שִׁבְרָהּ		b
		3	לְמַעַן הַבִּיט עַל-מַעוֹרֵיהֶם:		c
	24	3	שִׁבְעָתָה קִלּוֹן מִכְבוֹד	16	a
		3	שָׁתָה גַם-אַתָּה וְהִעַרְלָה		b
	25	5	חֲסוּב עָלֶיךָ כּוֹס יָמִין יְהוָה		c
		2	וְקִיקִלּוֹן עַל-כְּבוֹדָהּ:		d
	26	4	כִּי חֲמַס לְכַנּוֹן יִבְסָהּ	17	a
		3	וְשֵׁר בְּהַמּוֹת יַחֲיִתוּן		b
	27	4	מִדְּמֵי אָדָם נִחְמַס-אָרֶץ		c
		3	קִרְיָה וְכָל-יֹשְׁבֵי בָּהּ:		d
I	28	5	מִה־הוֹעִיל פָּסַל כִּי פָּסְלוּ יִצְרוּ	18	a
		3	מִסִּבָּה וּמִוֹרָה שִׁקֵּר		b
	29	5	כִּי קִטַּח יִצָר יִצְרוּ עָלָיו		c
		3	לַעֲשׂוֹת אֱלִילִים אֱלֹמִים:		d
	30	4	הוּי אָמַר לְעַץ הַקִּיפָה	19	a
		3	עוֹרֵי לְאַבֵּן דּוּמָם		b
	31	2	הוּא יוֹרָה		c
		4	הִנֵּה-הוּא תִפּוּשׁ זָהָב נִכְסָף		d
		3	וְכָל-רוּחַ אֵין בְּקִרְבּוֹ:		e
J	32	3	וַיִּהְיֶה בְּהִיבֵל קוֹדֶשׁוֹ	20	a
		3	הִס מִפְּנֵי כָל-הָאָרֶץ:		b

8.1 PERIKOOPAFBAKENING

Die afgrensing van 2:1 ten opsigte van 1:17 is reeds in die vorige hoofstuk bespreek. Geen eenstemmigheid bestaan oor die wyse waarop hoofstuk 2 in perikope verdeel moet word nie. 2:1-4 behoort sintakties en inhoudelik bymekaar. Die wee-uitroepe van 2:6e-20 moet op grond van die herhaaldelike voorkoms van die uitroep **הָיָה** saamgegroepeer word. 2:5-6d skep egter 'n probleem. Die funksie van hierdie verse kan op verskillende maniere vertolk word. Die volgende moontlikhede word voorgestel:

- * 2:1-4 en 2:5-20 is twee afsonderlike perikope (Nowack 1903:283; Van Katwijk 1912:51; Deden 1953:263; Elliger 1956:41; Scharbert 1967:59; Fohrer 1974:42). Volgens hierdie siening is 2:4 die inhoud van die openbaring wat Habakuk ontvang het. 2:5-6d is 'n inleiding tot die wee-uitroepe.
- * 2:1-5 en 2:6-20 is twee afsonderlike perikope (Sellin 1930:399; Brandenburg 1963:139; Deissler 1984:226). Hiervolgens is 2:4-5 die inhoud van die openbaring wat Habakuk ontvang het. 2:6a-e dien as inleiding tot die wee-uitroepe.
- * 2:1-5b en 2:5c-20 is twee afsonderlike perikope (Humbert 1944:15; Brownlee 1971:258-259). 2:1-5b is dus die inhoud van die openbaring, terwyl 2:5c-6e die inleiding tot die wee-uitroepe is.
- * 2:1-20 is 'n enkele perikoop (Van der Woude 1978:31). Hiervolgens is 2:4 die inhoud van die openbaring. 2:5-20 dien dan as toeligting of verklaring van die openbaring.

Indien erns gemaak word met die morfologiese en sintaktiese aanduidings in die teks, moet die hele hoofstuk as 'n enkele perikoop beskou word. In 2:1a-d is die profeet self in die eerste persoon aan die woord. In 2a antwoord Jahwe hom. 2b-3d handel oor die **וַיִּזְוֶן** wat die profeet van God ontvang. In 2:4 volg die inhoud van die **וַיִּזְוֶן**. Die partikel **כִּי** **אֲנִי** waarmee 5a ingelei word, verbind terug na die voorafgaande. Daar bestaan geen grond om 2:4 en 5 van mekaar te skei nie. Uit die morfologiese en sintaktiese analise sal blyk dat 2:4abc en 5ab 'n eenheid vorm wat as die antwoord van Jahwe op die klag van die profeet, beskou kan word. 5c-f en 6a-e sluit weer ten nouste by die voorafgaande aan. Al die werkwoorde in vers 5 is in die 3 manlik enkelvoud. Die goddelose, oor wie 'n oordeel in 4abc en 5ab uitgespreek word, is die subjek van hierdie werkwoorde. Vers 6 sluit weer ten nouste by vers 5 aan. In 6a kom die voornaamwoord **אֵלֶּה** voor, wat terugverwys na die **גִּרְיָם** en **עַמִּים** in 5e en f. Op hierdie wyse word 2:5 en 6 weer aanmekaar gekoppel.

In 2:6e-20 volg die wee-uitroepe, wat dien as kommentaar op die antwoord wat die profeet ontvang het. 2:1-20 kan gevolglik as 'n enkele perikoop beskou word.

2:1-20 kan van 3:1-19 afgegrens word op grond van die volgende oorwegings:

- * Hoofstuk 3 is voorsien van 'n eie opskrif en onderskrif (3:1 en 19). Daardeur word die hoofstuk duidelik ten opsigte van die voorafgaande afgegrens.
- * Ander musikale terme kom in hoofstuk 3 voor terwyl dit in 2:1-20 ontbreek.
- * In 2:1-5 is die profeet en Jahwe die aktante. In vers 6-20 volg vyf wee-uitroepe wat gelê word in die mond van die volke wat deur die goddelose verower is. In 3:1-19 verander die toneel. Die profeet is self aan die woord (3:1-2). Dit word gevolg deur 'n beskrywing van die koms van Jahwe. Daar vind dus 'n duidelike subjekwisseling plaas.
- * 2:1-20 word oorheers deur die antwoord van Jahwe en die vyf wee-uitroepe. 3:1-19 is 'n lied oor die grootheid en almag van Jahwe. Inhoudelik is daar dus 'n onderskeid tussen die twee hoofstukke.

2:1-20 kom nie in isolasie voor nie. Daar bestaan opvallende verbande met die voorafgaande perikope. Die mees opvallende ooreenkomste is die volgende:

- * Verskeie lekseemooreenkomste kom voor, byvoorbeeld צַדִּיק in 1:4c, 1:13d en 2:4c; גוֹיִם in 1:5a, 1:17b, 2:5e en 2:8a; נִיאַסָּף/נִיאַסָּפָּהוּ in 1:9c, 1:15c en 2:5e; מָטָּט in 1:2c, 1:3c, 1:9a en 2:17a; בּוֹגְרִים/בּוֹגְרָה in 1:13c en 2:5a; שׁוֹר in 1:3c en 2:17b.
- * In 2:1-20 is Jahwe, die profeet en die goddelose steeds die belangrikste aktante. Dit was ook die geval in die voorafgaande perikope.
- * 2:1-20 vervul die funksie van 'n reaksie van Jahwe op die klag van die profeet in 1:12-17.

8.2 TEKSKRITIEK

Verskeie tekskritiese wysiginge word by die perikoop voorgestel¹. In die meeste gevalle is die Massoretiese teks verstaanbaar.

Die tekskritiese probleme by 2:4-5 verdien spesiale aandag. Hierdie verse speel 'n sentrale rol in die opbou van die boek. In die kerkgeskiedenis sou hierdie verse 'n beduidende invloed uitoefen. Habakuk 2:4 word drie keer in die Nuwe Testament

aangehaal, naamlik in Romeine 1:17, Galasiërs 3:11 en Hebreërs 10:35-38. Die aanhaling in Romeine 1:17 het die *locus classicus* geword vir die Protestantse leerstuk van die *sola fidei* (Cavallin 1978:33-43; Zuurmond 1985:162-173). Ten spyte van die belangrike plek wat die verse in die boek én in die teologie inneem, is dit nie heeltemal duidelik wat die verse beteken nie! Die volgende probleemareas in die Massoretiese teks kan aangetoon word:

- * Die betekenis van עֲפֹלָה (2:4) is onseker en die vroulike vorm moeilik te verklaar.
- * Dit is moeilik om die betekenis van לֹא-וְשָׁרָה (2:4) binne die konteks te bepaal.
- * Dit is nie meteens duidelik waarna die suffikse in כֹּר נִפְשׁוּ verwys nie.
- * Die presiese funksie van כִּי וְאָף (2:5) is omstrede. Die vraag is of dit 'n noue relasie met die voorafgaande aandui en of dit 'n bevestigende partikel is wat 'n nuwe perikoopseksie inlui.
- * Die betekenis van הִיָּיָן (2:5) is onduidelik. Dit is nie seker waarna 'wyn' verwys binne 'n konteks waar drank nie ter sprake is nie.
- * Dit is nie duidelik of בִּוְגֵר (2:5) as 'n naamwoord of as 'n werkwoord verklaar moet word nie.
- * זֶהֱיִר (2:5) kom slegs hier en in Spreuke 21:24 voor. Die betekenis van die woord is onduidelik.
- * יִנְנָה (2:5) is 'n *hapax legomenon* waarvan die betekenis heeltemal onseker is.

Bykans elke woord in 2:4ab en 5ab skep probleme. 'n Oplossing vir die probleme word nie maklik gevind nie. Die ou vertalings bied in die verband nie werklik hulp nie:

- * In die *Septuaginta* lui vers 4 soos volg:

ἐάν ὑποστελήται	As hy hom sou onttrek,
οὐκ εὐδοκεῖ ἡ ψυχὴ μου	het my siel geen behae
ἐν αὐτῷ	in hom nie.
ὁ δὲ δίκαιος	Maar die regverdige,
ἐκ πίστεως μου ζήσεται	deur my getrouheid sal hy lewe.

Hierdie weergawe berus waarskynlik op 'n ander Hebreeuse *Vorlage* as die Massoretiese teks (Zuurmond 1985:165). Die 3 manlik enkelvoud suffikse van die Massoretiese teks word vervang met 1 enkelvoud vorme

wat na God verwys. Verder word die frase **הִנֵּה עֲפֹלָה לֹא־יִשְׁכָּח נַפְשׁוֹ בּוֹ** skynbaar glad nie in die Septuaginta weergegee nie. Wat die ontstaansbodem vir die Griekse vertaling ook al mag wees, dit werp geen lig op die Massoretiese teks nie. In vers 5 word **וְאֵף כִּי־הִיָּיָן בּוֹגֵר** in die Septuaginta weergegee met $\acute{o} \delta\acute{\epsilon} \kappa\alpha\tau\omicron\omega\mu\epsilon\nu\omicron\varsigma <\kappa\alpha\acute{\iota}> \kappa\alpha\tau\alpha\phi\rho\nu\eta\tau\eta\varsigma$ ‘maar die selfvoldane en die spotter’. Die teks van die Septuaginta self is egter onduidelik. Ziegler (1952:366-370) maak ’n sterk saak daarvoor uit dat $\kappa\alpha\tau\omicron\omega\mu\epsilon\nu\omicron\varsigma$ ’n skryffout is vir $\kappa\alpha\tau\omicron\iota\omega\mu\epsilon\nu\omicron\varsigma$ ‘wyndrinkery’. Indien dit die geval is, ondersteun die Septuaginta die Massoretiese teks². **וְאֵף כִּי** ontbreek skynbaar in die Septuaginta. Ziegler (1952:368) gaan in sy emendasie van die teks van die Septuaginta ’n stap verder en voer aan dat $\kappa\alpha\tau\omicron\iota\omega\mu\epsilon\nu\omicron\varsigma$ as $\acute{o} \delta\acute{\epsilon} \kappa\alpha\acute{\iota} \omicron\iota\omega\mu\epsilon\nu\omicron\varsigma$ gelees moet word, ’n weergawe wat presies by die Massoretiese teks aansluit. Dit is alles egter blote bespiegeling. Die onsekerheid oor die herkoms van die Griekse vertaling plaas ’n vraagteken agter die waarde daarvan as teksgetuie by Habakuk 2:4-5.

* In *1QpHab* word Habakuk 2:4-5a soos volg weergegee:

הנה עופלה	Kyk opgeblase,
לוא יושרה נפשו בו	sy siel is in hom nie reggemaak nie,
וצדיק באמונתו יחיה	maar die regverdige sal deur sy getrouheid lewe.
ואף כיא	Wat meer is,
הון יבגור גבר יהיר	rykdom bedrieg ’n hoogmoedige man,
ולוא ינוה	en hy sal nie stand hou nie.

In vers 4 word die Massoretiese teks feitlik onveranderd weergegee. Die Massoretiese **יִשְׁכָּח** (Qal perfektum) word wel as ’n Pu’al perfektum (**יושרה**) verstaan. In vers 5 word die vreemde **הִיָּיָן** van die Massoretiese teks weergegee met **הון** ‘rykdom’. Die partisipium (**בוֹגֵר**) word as ’n imperfektum gelees (**יבגור**). Binne die konteks lyk hierdie weergawe van die teks aanloklik, aangesien dit ’n verstaanbare alternatief bied op ’n moeilike teks. *1QpHab* se weergawe word dan ook dikwels bo die Massoretiese teks verkies. ’n Finale beoordeling van die teks sal aan die einde van hierdie bespreking gemaak word.

Dit blyk dat die oplossing vir die probleme van Habakuk 2:4-5 nie in een van bogenoemde ou weergawes van die teks te vinde is nie. Ook die ander ou vertalings is nie tot veel nut nie (Brownlee 1959:43-44; Southwell 1968:615-616; Rudolph

1975:213). Om dié rede het verskeie eksegete hulle gewend tot *emendasies* in 'n poging om die teks duidelik te maak. Dié emendasies betrek feitlik elke woord in 2:4ab en 5ab. In die bespreking wat volg word elke woord in die twee verse wat emendasies ondergaan, aan die orde gestel.

- * Habakuk 2:4 begin met die bekende uitroep הַגָּה. Selfs hierdie oorbekende woord het emendasies nie vrygespring nie. Stenzel (1952:509) meen dit moet as 'n glos beskou word omdat dit die eerste versbeen metries oorlaai. Southwell (1968:616) meen weer dit moet as 'n werkwoordvorm gelees word. Hy vokaliseer die woord as הַגָּה en herlei dit na die Arabiese *nwh* 'hoog wees'. Hy vertaal dit dan as 'die hoogmoedige'. הַגָּה is egter 'n bekende woord wat dikwels dien as inleiding tot 'n Jahwewoord. Dit is baie riskant om op grond van metriese oorwegings aan die Massoretiese teks te verander. Die Hebreeuse ritmiek is vloeibaar en geen enkele gedig vertoon 'n konstante patroon nie. Dit is ewe riskant om Arabies te gebruik as argument om die Massoretiese teks te wysig, omdat Arabies tot 'n ander familie in die Semitiese taalgroep behoort. Daar bestaan dus geen gronde om הַגָּה te emendeer nie.
- * 'n Groter probleem word deur עֲפָלָה veroorsaak. Dit is 'n *hapax legomenon*, boonop is die vroulike vorm vreemd. Verskillende uitweë word gesoek om die probleem te oorbrug:
  - Soms word die woord herlei na die meer bekende עֵלָה (dus met metatesis van die פּ en ל). Cannon (1925:75) stel voor dat עֲפָלָה 'iemand wat wegkwyn' gelees moet word. Humbert (1944:44), Deden (1953:263) en Deissler (1984:226) verkies die vorm זֶה/זוּ עֵלָה 'hy sal beswyk'. Dit word gedoen om 'n teenpool te bewerkstellig met die יִהְיֶה van die derde versbeen. Hierdie emendasie lei tot 'n verstaanbare teks, maar kan op geen eksterne getuies steun nie.
  - Rudolph (1975:213) stel voor dat פְּעָלָה gelees moet word. Dié woord kom in Jesaja 65:7 en Psalm 109:20 voor in die betekenis 'verdiende straf'. Daarby voeg hy na פְּעָלָה die woord לְאִישׁ/לְאִישׁ in en vertaal die frase met: 'die verdiende straf vir die man'. Sy voorstel doen die Massoretiese teks egter te veel geweld aan.
  - Emerton (1977:16) behou die konsonanteteks, maar lees dit as עָף לָהּ 'hy vlieg weg vir hom' = 'hy sterf', waar עָף herlei word na עוֹף 'vlieg' en לָהּ gesien word as 'n wisselvorm vir לוּ. Dit maak binne die konteks sin. Die vorm לָהּ is egter vreemd aan die boek.
  - Scott (1985:332) behou ook die konsonanteteks maar beskou עֲפָלָה as 'n vorm van עָפַל met die *he-locale*. Dit verwys na die heuwel waarop

die tempel geleë was. 'n Verwysing na die tempelheuwel pas egter nie in hierdie konteks nie.

- Sommige eksegete wyk heeltemal af van die Massoretiese teks. Nowack (1903:282), Wellhausen (1963:168) en Smith (1984:105) lees **הַעֲנֵל** 'die verdrukker'. Stenzel (1952:508) sluit hierby aan, maar lees **פַּעַל עָנַל** 'hy wat verdrukking toepas'. Janzen (1980:67) lees **עָנַל** 'die luiwaard'. Hierdie voorstelle is ortografies egter te ver van die Massoretiese teks verwyder om ernstig oorweeg te word. Boonop is dit 'n te maklike uitweg om die (moeilike) Massoretiese teks te verwerp en self aan die teks betekenis toe te ken.
- Talle eksegete behou die Massoretiese teks. **עפל** kom in Numeri 14:44 in die Hif'il voor en beteken 'ligsinning, vermetel'. **עֲפָלָה** sou vertaal kon word met 'die ligsinnige, die vermete, die hoogmoedige'. Die teks word op hierdie wyse verstaan deur Van der Woude (1966:368 en 1970:281) wat dit vertaal met 'n ligsinnige', Southwell (1968:616) en Bratcher (1985:145) wat dit vertaal met 'puffed up', Schreiner (1974:539) wat dit vertaal met 'übermutig sein' en Koenig (1969:292) wat dit vertaal met 'überholt sein'. Laasgenoemde sien in **עֲפָלָה** 'n verskuilde verwysing na Nabopolasser (*Nabu-[apal]-usur*). Dit hang saam met sy identifikasie van die goddelose as die Galdeërs. Die voorstel is egter vergesog. Dit is te betwyfel of 'n Hebreeuse leser so 'n versweë verwysing sou begryp. Wat wel van belang is, is dat talle eksegete meen die vorm **עֲפָלָה** kán binne die konteks sin maak.
- Van der Woude (1978:36-37) het in 'n latere publikasie afgewyk van sy oorspronklike interpretasie van **עֲפָלָה**: Hy behou steeds die Massoretiese konsonante, maar beskou die **ה** as die vraagpartikel **הֲ** en lees dit saam met die volgende woord. Op hierdie wyse word die moeilik verklaarbare vroulike vorm in 'n manlike vorm verander. Van der Woude vokaliseer die woord as **עפל** en vertaal dit met 'die vermete'. In der Smitten (1977:293) het 'n soortgelyke voorstel, maar vokaliseer die woord as **עֲפָל** 'hy wat opgeblase is'. Brownlee (1963b:324) lees ook **עֲפָל**, maar voeg **עָנַל** daarna in en vertaal die frase met 'the naughty is haughty'. Brownlee se voorstel is onwaarskynlik, sy emendasie het geen grond as die Massoretiese teks ernstig opgeneem word nie. In der Smitten ignoreer die vroulike uitgang van **עֲפָלָה**. Van der Woude se voorstel het die meeste meriete. Die Massoretiese teks word geen geweld aangedoen nie, maar die probleem van die haas onverklaarbare vroulike vorm word opgelos.

In die beoordeling van die voorstelle moet die beginsel dat die Massoretiese teks slegs gewysig word waar dit werklik nie sin maak nie,

gehandhaaf word. Daarmee word die meeste van bogenoemde voorstelle gediskwalifiseer. Die stam **עפל** hoef nie gewysig te word nie. 'n Verwysing na 'n hoogmoedige of vermetele mens pas goed binne die konteks, veral as die optrede van die goddelose Galdeërs soos dit in 1:5-11 en 1:12-17 beskryf is, in aanmerking geneem word. **עפלה** moet dus óf onveranderd gelaat word en die vroulike vorm binne konteks verdiskonteer word, óf die voorstel van Van der Woude moet aanvaar word. 'n Keuse kan egter eers gemaak word wanneer die tekskritiese probleme van die verse as 'n geheel beskou word.

- * Die frase **לא יִשְׁקָה נַפְשׁוֹ בּוֹ** se betekenis binne die konteks is onduidelik. Verskillende uitweë word gesoek om die probleem op te los:
- Southwell (1968:616) beskou dit as 'n glos wat die vreemde **עפלה** verklaar en laat dit weg. Op hierdie wyse word die probleem egter nie opgelos nie, maar vermy.
  - Talle voorstelle tot verbetering van die teks word gemaak. Elliger (1956:38) verwerp die Massoretiese teks en lees **לא רָצָה נַפְשׁוֹ בּוֹ** 'ek het nie welgevalle in hom nie'. Hy beroep hom op die Septuaginta vir hierdie tekswysiging. Daar is egter reeds gewys op die tekortkominge van die Septuaginta as teksgetuie vir hierdie teks. In der Smitten (1977:293) se voorstel sluit by die van Elliger aan, maar hy behou die 3 manlik enkelvoud suffiks by **נַפְשׁוֹ**. Sy vertaling lui dus 'sy siel (=hy) het geen welgevalle nie'. Horst (1964:176) lees **לא בּוֹ יִשְׁקָה נַפְשׁוֹ** 'sy siel bly nie in hom nie'. Stenzel (1952:509) stel weer voor dat **לא יִשְׁמַר נַפְשׁוֹ בּוֹ** 'hy red sy lewe daardeur nie' gelees moet word. Al hierdie voorstelle is so ver van die Massoretiese teks verwyder, dat dit geen ernstige oorweging verdien nie.
  - Baie eksegete behou die frase. Emerton (1977:17) vertaal dit met 'he whose personality within him is not upright'. Bratcher se vertaling lui 'his life is not upright within him'. Janzen (1980:62-68) pas die 3 manlik enkelvoud pronominale suffikse in die frase toe op die **וְזוֹן** wat in die voorafgaande verse aangekondig word. Volgens hom is die betekenis van die frase dat die luiaard (**עצל**) 'does not go straight on in it', waar 'it' verwys na **וְזוֹן**. Volgens Brownlee (1963b:322) beteken die frase 'his soul is not humble within him'. Afhangende van die noempotensie wat aan **ישר** toegeken word, is al hierdie vertalings moontlik. Die voordeel van hierdie benadering is dat daar nie aan die Massoretiese teks verander word nie. Oor die presiese betekenis van die frase is daar egter geen eenstemmigheid nie.
  - Van der Woude (1978:37) meen die oplossing vir die probleem moet gesoek word deur die verband in gedagte te hou. In die tweede

versbeen word lewe aan die צָרִיק belowe. In die eerste versbeen word 'n uitspraak oor die lotgevalle van die עָפֵל verwag. Van der Woude stel voor dat die konsonante van יִשְׁכָּה behou word, maar gelees word as יִשְׁכָּה, 'n Nif'al van שָׁכָה 'losmaak' (vergelyk Job 37:3 en Jeremia 15:11). Sy emendasie van die frase lui dus: הֲלֹא יִשְׁכָּה בֹּ נִפְשׁוֹ 'sal sy lewenskrag nie in hom ontbind word nie?'. Dit dien as teenpool vir יִחַיָּה in die volgende versbeen. Hierdie voorstel is aanneemlik en pas goed in by die konteks. Dit bly egter 'n ope vraag of dit werklik was wat die Massoretiese teks wou weergee.

In die soeke na 'n oplossing moet voorkeur gegee word aan pogings wat so min as moontlik aan die Massoretiese teks wysig. Dit is dan die beste om יִשְׁכָּה óf onveranderd te laat, óf om die konsonante te behou, maar dit van 'n ander woord af te lei. Naas Van der Woude se voorstel kan יִשְׁכָּה (Pu'al van יִשָּׁר) ook oorweeg word. Dit is skynbaar hoe die woord in 1QpHab verstaan is. יִשָּׁר kom in die Pu'al slegs as 'n partisipium voor in 1 Konings 6:35. Dit kom egter dikwels voor in die Pi'el in die betekenis 'om gelyk te maak' (Jesaja 40:3; 45:2; Spreuke 3:6; 6:11). 'n Pu'al 'om gelyk gemaak te word' is dus geensins vergesog nie. Die probleem is egter dat יִשָּׁר gewoonlik nie 'n negatiewe konnotasie het nie, terwyl 'sal sy lewenskrag nie in hom ontbind word nie?' so 'n konnotasie vereis. In die lig van die totale prentjie sal dus ernstig oor die betekenis van hierdie frase besin moet word.

- * Habakuk 2:5 word ingelei deur die partikel כִּי נֶאֱדָר. Die presiese funksie hiervan is omstrede. Drie moontlike benaderings tot die partikel word gevolg:
  - Elliger (1956:41) meen dit moet weggelaat word. Wellhausen (1963:168) sien dit as die inleiding tot 'n sin wat intussen verlore geraak het en laat dit ook weg (vergelyk ook Nowack 1903:283 en Deden 1953:263). Pogings om weg te doen met כִּי נֶאֱדָר is egter onnodig. Daar bestaan geen gronde daarvoor nie.
  - כִּי נֶאֱדָר kan 'n noue relasie lê tussen dit wat voorafgaan en dit wat volg. Van der Woude (1966:367-375 en 1970:281-282) sien dit as 'n partikel wat 'n *conclusio a minori ad maius* inlei. Wat van die צָרִיק gesê word in vers 4, is des te meer waar van die een wat in vers 5 aangespreek word. 'n Soortgelyke standpunt word gehuldig deur Scott (1985:330-340) en Rudolph (1975:213), hoewel Rudolph meen die frase moet met 'des te minder' vertaal word!
  - Bratcher (1985:145) dui aan dat die partikel כִּי נֶאֱדָר in al ses en twintig gevalle waar dit in die Ou Testament voorkom, optree as 'n

‘emphatic connective’. So moet dit ook in Habakuk 2:5 verstaan word (vergelyk Van Katwijk 1912:108; Van der Woude 1978:39; Deissler 1984:226). Hierdie is die mees voor die hand liggende verklaring van die partikel.

- * Ernstige interpretasieprobleme word deur die woord **הַיַּיִן** geskep. Met die eerste oogopslag is dit vreemd dat hier van ‘wyn’ gepraat word, terwyl daar in die onmiddellike konteks geen verwysing na drank is nie. Talle uitweë word gesoek om die probleem te oorbrug:
  - ’n Gewilde uitweg, veral by eksegete wat **כִּי יִאָרֵךְ** skrap, is om **הַיַּיִן** na **הוֹרֵי** te wysig (Nowack 1903:283; Marti 1904:343; Deden 1953:263; Elliger 1956:41; Wellhausen 1963:168). Dit is egter ’n onbevredigende uitweg. Geen teksgetuies bestaan vir hierdie emendasie nie. Boonop pas hierdie gerekonstrueerde wee-uitroep nie in by die struktuur van die ander wee-uitroepe nie.
  - Brownlee (1963:324) meen die vorm moet geles word as **הַיַּיִן/הַיַּיִן**. **הַיַּיִן/הַיַּיִן** kom in Deuteronomium 1:41 en Numeri 14:44 voor in die betekenis ‘aanmatig’. **הַיַּיִן/הַיַּיִן** kan dus met ‘die vermetelete’ weergegee word. Brownlee se emendasie maak binne die konteks sin, maar hy verruil ’n baie bekende woord vir een wat selde voorkom. Op hierdie wyse vermy hy die interpretasieprobleem. Dieselfde geld vir talle ander emendasies. Van der Woude (1966:372) lees dit byvoorbeeld as **יְהִי** of **הַיַּיִן** (’n Hif’il imperfektum of ’n Pi’el perfektum) ‘hy is ligsinnig’. Sellin (1930:395) lees **יִרְנֶה** ‘gewelddadige’ (vergelyk ook Cannon 1925:84; Rudolph 1975:213).
  - Sedert die ontdekking van 1QpHab word algemeen aanvaar dat **הוֹרֵי** ‘rykdom’ in die plek van **הַיַּיִן** geles moet word (vergelyk Emerton 1977:16; Van der Woude 1978:39; Deissler 1984:226; Bratcher 1985:145). Binne die konteks bied dit ’n aanvaarbare betekenismoontlikheid. Tog kan dit nie sonder meer aanvaar word nie. Die moontlikheid kan nie uitgesluit word dat **הַיַּיִן** aanstoot gegee het in die Qumrangemeenskap en dat die Massoretiese teks gevolglik gewysig is nie (Horst 1964:176).
  - Ernstige oorweging moet geskenk word aan die moontlikheid dat **הַיַּיִן** wel die oorspronklike lesing is (Schreiner 1974:540). Koenig (1969:292-295) sien in 2:5 ’n verwysing na die sogenaamde ‘Höllenmaul’. In die Ugaritiese literatuur word vertel hoe die god van die onderwêreld, Mot, die hoofgod Baal uitnooi na ’n maaltyd. Tydens die maaltyd dwing Mot vir Baal met geweld die onderwêreld in. Die Galdeërs tree hier soos Mot op. Hulle verslind ander volke. In **הַיַּיִן**

בּוֹגֵר sien Koenig 'n bedekte verwysing na Nebukadnesar (*Nabukudjurrus*). Geen gronde bestaan egter om hierdie mitologiese verhaal in die Ou Testament in te lees nie. Scott (1985:338) meen יִיָּן moet geïnterpreteer word as 'n 'hypocatastasis' vir die goddelose mag. Daar word meermale in die Ou Testament na 'n bese mag en na vernietiging verwys deur middel van die term יִיָּן (vergelyk Jesaja 51:17 en 21-22; Jeremia 13:12-14; 51:7; Psalm 75:9). Eggo's van בּוֹגֵר יִיָּן word gehoor in 1:13, waar die goddeloses as בְּגֵרִים beskryf word en in 2:15-16 waar 'n oordeel oor die goddeloses uitgespreek word omdat hulle ander dronk gemaak het. Binne die konteks van die boek is die verwysing na יִיָּן dus nie só onverwags nie. Die verwysing impliseer dat die Galdeërs dronk is van hulle eie mag (Janzen 1982:406). Dit is dus nie noodsaaklik om die teks te wysig nie.

- * Die betekenis van יִנְנָה לֹא is onseker. Verskillende moontlikhede word voorgestel om die probleem op te los:
  - Sommige eksegete wysig die woord. Nowack (1903:284) vervang dit met לֹא יִרְנָה 'hy word nie versadig nie'. Sellin (1930:398-399) meen weer daar moet לֹא יִקְנָה 'hy sal nie voortbestaan nie' staan. Hierdie wysiginge is egter onnodig en kan op geen teksgetuies steun nie.
  - Indien יִנְנָה לֹא behou word, kan dit in verband gebring word met die naamwoord נִיָּה 'woonplek' (vergelyk 2 Samuel 7:8; 15:15; Jesaja 34:13; 32:18; Jeremia 10:25; 50:19; Esegël 25:5; Job 5:3). Dit kan dan op verskillende maniere vertaal word, byvoorbeeld 'hy sal nie genoeg kry nie' (Van der Woude 1978:39), 'hy sal nie bly staan nie' (Deden 1953:263), 'hy sal nie sy doel bereik nie' (Emerton 1977:5), 'hy sal nie oorleef nie' (Brownlee 1963:323). Binne die konteks maak laasgenoemde vertaling die meeste sin.

Uit die oorsig blyk duidelik dat die meeste van die probleme wat ervaar word, net gewaande probleme is. Sodra erns gemaak word met die samehang van die Massoretiese teks, blyk dit dat emendasies onnodig is. Die enigste werklike probleme kom voor in 2:4a, waar עֲפָלָה ten spyte van 'n magdom emendasies steeds nie bevredigend verklaar kan word nie. Verder is dit moeilik om vas te stel waarna die suffikse in בּוֹ נִפְשׁוּ verwys.

Sinvolle betekenis word aan 2:4-5b geheg wanneer die literêre samehang van die verse in gedagte gehou word. Die vorige perikoop het geëindig by die dieptepunt van die profeet se lyding, waar die tema van die boek in die skerpste taal nog

uitgespel word: ‘Sal hy (=die goddelose mag) sy net uitskud om voortdurend nasies meedoënloos om die lewe te bring?’. Sal daar ooit ’n einde kom aan die heerskappy van die goddelose, sal God ooit ingryp om die orde te herstel? In 2:1 berei die profeet hom voor om ’n antwoord van God te ontvang. Wanneer God antwoord (2:2), is dit in verrassende terme. Toe God die eerste keer op die profeet se klag gereageer het (1:5-11), het uitgestelde identifikasie plaasgevind om die spanning te verhoog. Hier gebeur dit ook deurdat God eers oor die aard en werking van die **יְזוּן** praat, voordat Hy op die vraag van die profeet reageer. Die antwoord volg in 2:4abc en 5ab. Die 3 manlik enkelvoud pronominale suffikse in **בֹּרַךְ** verwys nie na die voorafgaande **יְזוּן** of na watter vorm ook al vir **עֲפָלָה** gerekonstrueer word nie, maar na die goddelose mag wat in 1:17 beskuldig word dat hy sonder enige perke nasies vernietig. **בֹּרַךְ** word deur twee werkwoorde voorafgegaan en tree as subjek vir beide op. Positief word van die **נָפֵשׁ** gesê dat dit **עֲפָלָה** is. **עֲפָלָה** is in hierdie geval ’n Pu’al perfektum 3 vroulik enkelvoud. Die betekenis van **עפל** is ‘vermetel’. Negatief word gesê die **נָפֵשׁ** is **יִשְׁרָה לֹא**, dit wil sê ‘dit is nie reg nie’. Terme uit die wysheidsliteratuur speel in 2:1-4 ’n groot rol (vergelyk 8.3). **יִשָּׁר** is een van hierdie terme. Dit dui op iemand wat reg en aanvaarbaar lewe, iemand wat betroubaar is (Szeles 1987:31). Wanneer Jahwe dus, in antwoord op die profeet se wanhopige vraag, die aandag daarop vestig (**הִגִּידָהּ**) dat die goddelose se wese vermetel en onaanvaarbaar is, is dit ’n oordeel wat oor hom uitgespreek word. In skerp kontras daarmee staan die vrome wat deur sy getrouheid aan die lewe sal bly (4c). In 5ab word die oordeel oor die goddelose verder toegelig. Dit word bevestig (**וְאֵיךְ יִבְרַח**) dat geweld (**הַיָּדָיִם**) ’n hoogmoedige man (**גִּבְרָר יְהִיר**) bedrieg, sodat hy nie aan die lewe sal bly nie (**וְלֹא יִנָּה**). Indien 2:4-5 so verstaan word, hoef die Massoretiese teks nie gewysig te word nie (Bratcher 1985:123-128).

’n Ernstige tekskritiese probleem kom in 15b voor. Die frase **מִסִּפְּתָי מְמַתְּחֵי** is moeilik te verklaar. Die 2 manlik enkelvoud suffikse by **מְמַתְּחֵי** kom binne die konteks vreemd voor. Die betekenis van **מִסִּפְּתָי** is onduidelik. Dit kom slegs hier in die Pi’el voor. In die Qal beteken dit ‘om by te voeg’, in die Nif’al ‘om jouself te voeg by’, in die Pu’al ‘om saamgevoeg te word’ en in die Hitpa’el ‘om behorende te voel tot’. Op grond hiervan kan afgelei word dat die Pi’el ‘om te meng, by te voeg’ beteken (Koehler & Baumgartner 1958:664). **מְמַתְּחֵי** het talle betekenismoonlikhede, waaronder ‘gif, woede, (seksuele) opwekking’ (Koehler & Baumgartner 1958:309). Die presiese betekenis van die frase is moeilik te bepaal.

Verskeie pogings is aangewend om die probleem te oorbrug:

- * ’n Wysiging wat baie steun onder eksegete geniet, is **מִסִּפְּתָי מְמַתְּחֵי** ‘uit die beker van sy toorn’. Die **ן** van **מִסִּפְּתָי** word dan as dittografie beskou.

Verder word die 2 manlik enkelvoud pronominale suffiks geïnterpreteer as 'n skryffout vir die 3 manlik enkelvoud (Nowack 1903:286; Marti 1904:346; Sellin 1930:400; Deden 1953:256; Elliger 1956:42; Wellhausen 1963:169; Ehrlich 1968:304; Boadt 1982:186; Deissler 1984:229). Die ou vertalings verskil onderling soveel ten opsigte van die persoon van die pronominale suffiks, dat dit onmoontlik is om vas te stel wat die mees betroubare lesing is. Bogenoemde voorstel word wel deur 1QpHab ondersteun (Brownlee 1959:73). Cannon (1925:87) en Smith (1984:109) emendeer die teks ook soos hierbo, maar met die 2 manlik enkelvoud suffiks.

- * Bratcher (1985:216-217) behou **מִסְפָּמ** maar lees die 3 manlik enkelvoud suffiks saam met **מִמֶּנּוּ**, dus 'hy wat (in) sy woede meng'.
- * Rudolph (1975:220-221) behou **מִסְפָּמ** maar lees **מִמֶּנּוּ** as twee woorde, naamlik **מִמֶּנּוּ מִמֶּנּוּ**. **מִמֶּנּוּ** vertaal hy binne hierdie konteks met 'verdowningsmiddel'. **מִמֶּנּוּ** bring hy in verband met die Arabiese *takka* 'onderdruk, bedwelm'. Die frase kan vertaal word met 'hy wat 'n verdowningsmiddel bymeng'.
- * Van der Woude (1978:47) herlei **מִסְפָּמ** na die Arabiese *safaha* 'uitgiet'. Hy beskou dit as 'n naamwoord **מִסְפָּמ** en vertaal dit met "n oorvol beker'. **מִמֶּנּוּ** kan as twee woorde opgeneem word, naamlik **מִמֶּנּוּ** ('om warm te wees') 'hitte' en **מִמֶּנּוּ**, wat hy op dieselfde wyse as Rudolph verklaar. Die frase kan dus vertaal word met "n beker wat tot boordens toe vol geskink is met hittige bedwelming'.
- * Whitley (1975/76:143-146) dui aan dat geeneen van die tradisionele voorstelle die frase na behore kan verklaar nie. Die oplossing moenie buite die Massoretiese teks gesoek word nie. Oënskynlik word **מִסְפָּמ** in die Septuaginta (*ἀνατροπή*), by Akwila (*ἐπιρρίψεως*) en by Theodotion (*χύσεως*) naamwoordelik geïnterpreteer. Whitley vokaliseer dit as **מִסְפָּמ** en vertaal dit met "n teug, sluk'. Hy toon verder aan dat **מִמֶּנּוּ** dikwels saam met **וַיִּשְׂרַב** gebruik word in die betekenis 'inflamming wine' (Hosea 7:5; Jesaja 27:4; Jeremia 25:15; Job 38:18; 29:6; 20:17). Die suffiks maak hy doodgewoon as 'n skryffout af en vertaal die frase dan met 'a drought of inflamming wine'.

Dit is uit die oorsig duidelik dat hierdie frase werklik problematies is. Al die voorstelle is konjektuur wat op geen teksgetuies kan steun nie. Die oplossing moet in die Massoretiese teks en met inagneming van die konteks gesoek word.

In verse 15-17 kom die vierde wee-uitroep voor. Die eerste twee wee-uitroepe het dieselfde patroon gevolg, naamlik **וַיִּשְׂרַב הוֹרֵי** gevolg deur partisipiale vorme in die derde

persoon en dan werkwoorde in die tweede persoon. Die derde wee-uitroep wyk van die patroon af, geen vorme in die tweede persoon kom daarin voor nie. Dieselfde geld vir die vyfde wee-uitroep. Diegene wat die struktuur van die wee-uitroepe dus gebruik om die 2 manlik enkelvoud van **הַמְּהִי** te wysig, se argument staan nie op vaste grond nie. Daar is te veel variasie binne die wee-uitroepe om van 'n vaste patroon te kan praat. Die vierde-wee uitroep begin met die partisipium en gaan oor na werkwoorde in die tweede persoon. Die algemene patroon van die eerste twee wee-uitroepe word dus wel gevolg. Daar bestaan egter geen dwingende rede waarom daar nie reeds in die **יְהִי**-uitroep na die tweede persoon oorgeslaan kan word nie.

In die vierde wee-uitroep gaan dit om die uitwerking van sterk drank op die magshebber en die magteloses. Binne so 'n konteks maak **מְסַפֵּם** 'iemand wat (drank) meng' sin. Die groot vraag bly dan wat **הִמָּה** binne hierdie konteks beteken. Whitley het aangetoon dat dit dikwels saam met **יְיָ** voorkom. Dit dui op die bedwelmende, opwekkende invloed van sterk drank. Die woord dui ook op seksuele opwekking en drif. Binne die konteks kom woorde in beide semantiese kategorieë voor. Dit maak dus sin om **הִמָּה** binne hierdie konteks te interpreteer as 'n verwysing na die bedwelmende uitwerking van drank en die bandeloosheid wat daaruit voortspruit. Die Massoretiese teks word dus onveranderd gelaat en vertaal met 'Wee die een wat sy medemens te drinke gee, jy wat die bedwelmingsdrank meng om (hulle) dronk te maak, sodat jy hulle naaktheid kan aanskou'.

8.3 MORFOLOGIESE ANALISE

8.3.1 Ontleding

'n Volledige morfologiese analise van Habakuk 2:1-20 verskyn in Addendum 1.

8.3.2 Bespreking

'n Aantal opvallende kenmerke kom uit die analise na vore:

- * In stiges 1 (1ab) en 2 (1cd) kom vier werkwoorde en twee pronominale suffikse in die eerste persoon enkelvoud voor. Al hierdie vorme verwys na die profeet. 'n Enkele werkwoord in die derde persoon kom voor. Dit het op Jahwe betrekking.
- * In stige 3 (2a) kom twee werkwoorde in die derde persoon voor. Jahwe is die subjek van beide. 'n Enkele pronominale suffiks in die eerste persoon, wat na die profeet verwys, kom ook voor.

- * Dit is opvallend dat al die werkwoorde van stige 4 (2bcd) af in die tweede of derde persoon voorkom. Die eerste persoon speel glad geen rol meer nie. Hieruit kan reeds afgelei word dat stiges 1 en 2 op morfologiese terrein saamgegroepeer word omdat die profeet daarin 'n aktiewe rol speel. In stige 3 verskyn Jahwe op die toneel as spreker met die profeet as aangespokene. Hierdie stige vorm 'n oorgang na die volgende stiges waarin Jahwe self aan die woord is.
- * Stiges 4 (2bcd), 5 (3ab) en 6 (3cd) vertoon op morfologiese gebied ooreenkomste. 'n Aantal 2 manlik enkelvoud imperatiewe, waarvan die profeet die subjek is, kom voor. Daarnaas verskyn werkwoorde en pronominale suffikse in die derde persoon, wat verwys na die **יְהוָה** wat Jahwe bekend maak. Die profeet verdwyn heeltemal van die toneel af.
- * Stige 7 (4ab) word gekenmerk deur twee werkwoorde in die 3 vroulik enkelvoud wat betrekking het op **נִפְּטָה** in 4a. In 4a kom ook twee 3 manlik enkelvoud pronominale suffikse voor, wat teruggryp na die 3 manlik enkelvoud vorme in 1:12-17. In 4b kom 'n werkwoord en pronominale suffiks in die 3 manlik enkelvoud voor. Beide het betrekking op die **צַדִּיק**.
- * In stiges 8 (5ab) kom 'n partisipium en werkwoord in die 3 manlik enkelvoud voor, wat deur die inleidende **כִּי יִצְאֶה** ten nouste aan die voorafgaande stige verbind word. Dit is 'n voortsetting van die oordeel wat in 4a uitgespreek word.
- * Stiges 9 (5cd) en 10 (5ef) word gekenmerk deur werkwoorde en pronominale suffikse in die derde persoon manlik enkelvoud. Hier word aangesluit by die voorafgaande stige se derde persoonsvorme. In stige 11 (6abc) kom werkwoorde in die 3 manlik meervoud voor, wat terugverwys na **גִּרְיָם** en **עַמִּים** in stige 10. Die 3 manlik enkelvoud pronominale suffiks gryp ook terug na stiges 9 en 10.
- * Stige 12 (6d) is opvallend omdat die totale stige uit 'n enkele werkwoord in die 3 manlik enkelvoud bestaan. Hierdie stige vorm die brug tussen die voorafgaande en die daaropvolgende wee-uitroepe.
- * Die daaropvolgende stiges word sonder moeite gegroepeer op grond van die vyfvoudige voorkoms van die uitroep **הוֹי** (6e, 9a, 12a, 15a en 19a). Elkeen van die wee-uitroepe vertoon weer bepaalde kenmerke:
  - Die *eerste wee-uitroep* bestaan uit stiges 13-19 (6e-8d). In stige 13 (6efg) kom twee partisipia voor wat onpersoonlik gebruik word en dus as derde persoonsvorme beskou kan word. In stiges 14 (7abc) tot 16 (8cd) kom verskeie werkwoorde en pronominale suffikse in die tweede persoon en ook in die derde persoon manlik meervoud voor.

Wat in stige 13 in die algemeen gesê word, word in stiges 14-16 toegepas op die wrede veroweraar en die nasies wat onder hom ly.

- Die *tweede wee-uitroep* bestaan uit stiges 17-19 (9a-11b). Stige 17 (9abc) word gekenmerk deur partisipia en 3 manlik enkelvoud pronominale suffikse. In stiges 18 (10abc) en 19 (11ab) kom werkwoorde en suffikse in die 2 manlik enkelvoud en in die derde persoon voor. Stige 17 word dus weer in 18 en 19 gepresiseer.
- Die *derde wee-uitroep* bestaan uit stiges 20-22 (12a-14c). In hierdie wee-uitroep kom geen vorme van die tweede persoon voor nie. Dit is opvallend dat Jahwe hier vir die eerste keer in die wee-uitroepe by name vermeld word as die een wat die oordeel voltrek.
- Die *vierde wee-uitroep* bestaan uit stiges 23-27 (15a-17d). In stige 23 (15abc) kom partisipia voor, maar die oorgang na die tweede persoon word, anders as by die eerste twee wee-uitroepe, reeds in die inleidende stige gemaak. In stiges 24 (16ab) tot 27 (17cd) kom verskeie werkwoorde en pronominale suffikse in die tweede en derde persoon voor. Jahwe word ook hier pertinent vermeld as die een wat die oordeel voltrek.
- Die *vyfde wee-uitroep* wyk af van die patroon. Dit bestaan uit stiges 28-31 (18a-19e). Die יהוה-uitroep kom egter nie in die eerste stige voor nie, maar eers in die derde. Die werkwoorde is, met die uitsondering van twee imperatiewe, almal in die derde persoon manlik enkelvoud. Al die pronominale suffikse is ook in die derde persoon.
- * Stige 32 (20ab) kan duidelik van die voorafgaande onderskei word. Jahwe is die subjek van hierdie stige. Hier kom die hoogtepunt en afsluiting van die perikoop voor.
- * Die woordeskat van hierdie perikoop vertoon 'n baie gevarieerde patroon (Humbert 1944:139-204) wat wissel van woorde wat letterlik honderde kere in die Ou Testament voorkom, tot verskeie *hapax legomena*. Oor die algemeen vertoon die woordeskat ooreenkomste met die profetiese boeke, die wysheid en die liriek. In die detailsegeese sal gewys word op die belang van sommige van die tendense wat in die woordgebruik opgemerk kan word.

8.3.3 Semantiese groepering

Die perikoop is lank, daarom is dit te begrype dat die woordeskat op semantiese gebied baie gevarieerd sal voorkom. Enkele tendense is tog waarneembaar:

- * Die woordeskat in stige 1 (1ab) en 2 (1cd) is tipiese ‘*waghou*’-terminologie. Daar word gebruik gemaak van die bekende beeld wat ook elders in die Ou Testament voorkom (vergelyk Psalm 130; Esegïël 33), van die wag wat op die wagpos (מִשְׁמֶרֶת en מְצוּר) sy plek inneem (אֶעֱמְדָה en אֶתְיַצְּבָה) en uitsien (וַאֲצַפֵּה לְרְאוֹת) na die koms van die oggend. Die verrassende is dat dit waarvoor die profeet in hierdie geval wag, ’n woord van Jahwe is.
- * In stiges 3-6 (2a-3d) is die woordeskat gegroepeer rondom die וָזוֹן wat die profeet van Jahwe ontvang. Die profeet word opgeroep tot *sigbaarmaking* van die gesig (כָּתַב ‘skryf’ en כָּאֵר ‘graveer’). Die gesig is ’n *getuie* (עוֹר en יָפֵחַ) van die *eindtyd* (מוֹעֵד en קָץ). Die *koms* van die openbaring mag vertraag word (אִם-יִחַמְדֶּמָּה), maar sal nie uitbly nie (בֹּא יָבֵא).
- * In stiges 7 (4abc) en 8 (5ab) word *twee groepe* teenoor mekaar gestel. Aan die een kant van die spektrum is die *צַדִּיק* wat sal lewe (יִחְיֶה). Aan die ander kant is die vermete (עֲפָלָה) en oormoedige (יְהִיר) mens waaroor ’n oordeel uitgespreek word (לֹא יִשְׁרָה), naamlik dat hy nie sal voortbestaan nie (לֹא יִנָּה).
- * In stiges 9-12 (5c-6d) word veroweraar en verowerde teenoor mekaar gestel. Eers word die veroweraar se magshonger vergelyk met die *onversadigbaarheid* (וְלֹא יִשְׂבַע en הִרְחִיב נַפְשׁוֹ) van die *dood* (שָׁאוֹל en מָוֶת). Sy verowering word beskryf as ’n *versamelaksie* (יִאָּסֵף en יִקְבֹּץ) van *volke* (עַמִּים en הַגּוֹיִם). Op hulle beurt sal die verowerdes opstaan en *spotliedjies* (מְשָׁל en חִירוֹת) oor die veroweraar sing.
- * Die eerste wee-uitroep kom voor in stiges 13-16 (6e-8d). Hierin word die *selfverryking* (מִכְבָּר en מְרֻבָּה) van die veroweraar onder die vergrootglas geplaas. Dié verryking geskied *onregmatig* (לֹא-לוֹ en עֲבָטִיט). Die verowerdes sal as *voorwerpe van skrik* (נִשְׁכָּיָה en מִזְעִזְעִיָה) *opstaan* (יִקְוּמוּ en יִקְצוּ) en die veroweraar sal self in die stof byt. Omdat hy *volke* (גּוֹיִם) *geplunder* het (שָׁלוּחַ), sal *volke* (עַמִּים) hom *plunder* (יִשְׁלֹחַ). Dit sal geskied vanweë *gewelddadige handeling* (יִשְׁכַּי בָּהּ en קִרְיָהּ, אֶרֶץ, אָדָם, en חָמָס) teen ander *mense*.
- * Die tweede wee-uitroep kom voor in stiges 17-19 (9a-11b). Dit gaan hier om *onregmatige winsbejag* (בִּצְעַת בְּצַעַת כָּע) met die oog op *eie redding* (לְהִנָּצֵל מִכַּף כָּע en לְשׂוּם בְּמָרוֹם קִנּוּ). Daardeur het hy juis sy eie ondergang bewerkstellig. Selfs die *geboue* (מְעַיִן en אֲבָן מְקִיר) sal *getuig* (יִעֲנֶנָּה en תִּזְעַק) oor wat hy gedoen het.
- * Die derde wee-uitroep bestaan uit stiges 20-22 (12a-14c). Die klem val op die veroweraar se *bouwerk* (כּוֹנֵן קִרְיָהּ en בְּנֵה עִיר) wat gepaard

gaan met *gewelddadige optrede* (בְּעוֹלָהּ en בְּכַמִּים). Alles is egter tevergeefs, want Jahwe sien toe dat *volke* (לְאֻמִּים en עַמִּים) hulle *afslouf* (וַיִּגְעוּ en וַיַּעֲפוּ) vir *niks* (בְּרִי-רִיק en בְּרִי-אַשׁ).

- * In die vierde wee-uitroep (stiges 23-27 [15a-17d]) kom verskeie terme vir *sterk drank en die drink daarvan* (שָׂתָה en שָׂבַר, חֲמָתָהּ, מְסַפֵּם, מְשָׁקָה) en *seksuele losbandigheid* (וְהִעָרַל en הַבִּיט עַל-מַעוֹרֵיהֶם) voor. Daardeer word die *skandelige gedrag* (קִיּוּנוֹ en קְלוּנוֹ) van die veroweraar beklemtoon. Geen *eer* (מְבֹרָה en מְבֹרָה) sal hom te beurt val nie. Selfs die *geweld* (שָׂרָה en חָמָס) teen die *omgewing* (לְבָנוֹת en בְּהִמּוֹת) sal hom *tref* (וַיַּחֲמִיז en וַיִּכְסֶּה). Soos die eerste wee-uitroep, eindig hierdie een met die opmerking dat dit sal gebeur vanweë *gewelddadige handeling* (יִשְׁבִּי בָהּ en קִרְיָהּ, אָרָץ, אָדָם) teen ander *mense* (חָמָס en נֶם).
- * Die vyfde wee-uitroep bestaan uit stiges 28-31 (18a-19e). Hier gaan dit om *afgode* (אֲכָן en עַץ, אֱלִילִים אֱלִמִּים, מְסַכָּה, פִּסְלֵ) en die *maak* (וַיַּצְרוּ, וַיַּצְרוּ, וַיַּצְרוּ, וַיַּצְרוּ, וַיַּצְרוּ) daarvan. Die *futiliteit* (וַיִּכְלְרוּם אֵין en הוּא יוֹרָה, מוֹרָה שָׁקֵר, מַה-הוּעִיל) daarvan om hulle te *aanbid* (עֹרִי en הִקִּיצָה) word beklemtoon.
- * Stige 32 (20ab) wyk af van die voorafgaande. Hier gaan dit om die heiligheid van Jahwe. Hierdie stige vorm die hoogtepunt en afsluiting van die perikoop.

8.3.4 Sintese

Wanneer die woordeskat, persoonsvorme en semantiese groepering in ag geneem word, kan die verskillende stiges in die perikoop soos volg gegroepeer word:

- * *Stiges 1 (1ab) en 2 (1cd)* vorm 'n eenheid op grond van die 1 enkelvoudsvorme wat daarin voorkom en die semantiese ooreenkomste in die woordgebruik.
- * *Stige 3 (2a)* is die skakel tussen die profeet se voorbereiding op die openbaring van Jahwe en die inhoud van die openbaring.
- * *Stiges 4-6 (2b-3d)* vorm 'n eenheid en het die וָזוֹן as subjek.
- * *Stiges 7 (4abc) en 8 (5ab)* is die inhoud van die antwoord wat die profeet van Jahwe ontvang.
- * *Stiges 9-11 (5c-6c)* vorm die oorgang tussen die antwoord van Jahwe en die wee-uitroepe.
- * *Stige 12 (6d)* is die inleiding tot die wee-uitroepe.
- * *Stiges 13-16 (6e-8d)* vorm die eerste wee-uitroep.

- * *Stiges 17-19 (9a-11b)* vorm die tweede wee-uitroep.
- * *Stiges 20-22 (12a-14c)* vorm die derde wee-uitroep.
- * *Stiges 23-27 (15a-17d)* vorm die vierde wee-uitroep.
- * *Stiges 28-31 (18a-19e)* vorm die vyfde wee-uitroep.
- * *Stige 32 (20ab)* het Jahwe as subjek. Dit is die hoogtepunt en afsluiting van die perikoop.

8.4 SINTAKTIESE ANALISE

8.4.1 Ontleding

Die volledige sintaktiese analise van Habakuk 2:1-20 kom in Addendum 2 voor.

8.4.2 Bespreking

Die sintaktiese opbou van die perikoop vertoon 'n gevarieerde patroon en bevat soms ingewikkelde konstruksies. Behalwe in die geval van die wee-uitroepe is daar nie werklik sprake van 'n patroonmatigheid nie.

In stige 1 (1ab) kom 'n stelsin in elk van die versbene voor. In stige 2 (1cd) is die konstruksie meer ingewikkeld. 1c word ingelei deur 'n stelsin (אַצְפָּה) gevolg deur 'n doelsin (לְרֹאוֹת). Die objek van die werkwoord in die doelsin word uitgedruk deur middel van twee objeksinne wat deur מָה ingelei word. Jahwe is die subjek van die eerste (מֵה־יִנְכַּר בִּי) en die profeet die subjek van die tweede (וְמָה אֲשִׁיב) ingebedde sin.

Stige 3 (2a) bestaan uit twee stelsinne met Jahwe as subjek. In elk van die sinne kom 'n werkwoord vir 'sê' voor (וַיֹּאמֶר וַיַּעֲנֵנִי יְהוָה).

In stige 4 (2bcd) kom twee bevelsinne voor (בָּאֵר עַל־הַלְחֹת in 2b en בָּאֵר in 2c). Dit word gevolg deur 'n doelsin (וּלְמַעַן זָרוּץ קוֹרָא בּוֹ in 2d). In elk van die versbene in stige 5 (3ab) kom 'n redegewende bysin voor wat die rede verskaf vir die bevele in die voorafgaande stige (בִּי עוֹר חֲזוֹן לְמוֹעֵד in 3a en וְיִפְחַח לִקְצֹץ in 3b). By die laaste redegewende konstruksie is daar boonop 'n uitsonderingsin (לֹא יִכְזֹב) ingebed. In stige 6 (3cd) is die subjek steeds die antwoord van Jahwe. In hierdie stige kom 'n voorwaardesin in die eerste versbeen voor (אִם־חֲתַמְתָּמָה) is die protasis en חֲכָה־לּוֹ die apodosis). Twee redegewende konstruksies volg in die tweede versbeen. Die eerste redegewende bysin is positief (כִּי־בָא יָבֵא), die tweede negatief (לֹא יֵאָחֵז).

Stige 7 (4abc) bestaan uit drie kola. Die eerste is 'n uitroepsin (הִנֵּה עֲפֹלָה in 4a), waarvan die eksplisiete subjek ontbreek. In die daaropvolgende ontkenningssin (לֹא בֹו יִשָּׁרָה נִפְשׁוֹ בֹו in 4b) word die subjek vermeld. In 4c word 'n kontras met die voorafgaande geskep deur middel van 'n adversatiewe sin (וְצַדִּיק בְּאִמּוֹנָתוֹ (יִחְיֶה)). Die inhoud van stige 7 word beklemtoon in stige 8 (5ab). In dié stige kom 'n emfatiese sin (וְאֵף כִּי-הֵינִי בּוֹגֵד גָּבֵר יְהִיר) en 'n ontkenningssin (וְלֹא יִנְרָה) voor.

Die sintaksis van stige 9 (5cd) is gekompliseerd. Die nominale stelsin staan aan die begin van die tweede versbeen (וְהוּא כְּמֹנֵחַ in 5d). Hierdie hoofsin word deur twee relatiewe bysinne omskryf. Die eerste is positief (אֲשֶׁר הִרְחִיב בְּשֵׂאוֹל נִפְשׁוֹ in 5c), die tweede negatief (וְלֹא יִשְׁבַּע in 5d). In stige 10 (5ef) volg twee stelsinne waarvan die veroweraar die subjek is. Die reaksie van die verowerdes volg in stige 11 (6abc) in die vorm van 'n vraagsin (מִשָּׁל יִשְׂאֹר בְּלָם עָלָיו in 6ab). Die objek van die vraagsin (מִשָּׁל) word deur middel van 'n apposisionele bystellin gepresiseer (וּמְלִיצָה חִירוֹת לוֹ in 6c). Stige 12 (6d) bestaan uit 'n enkele werkwoord in die enkelvoud, dit word bedoel as inleidende kolon tot die wee-uitroep.

Die eerste wee-uitroep word in stige 13 (6ef) ingelei deur 'n uitroep wat uit twee elemente bestaan (עַד-מָתִי וּמִכְבִּיר עָלָיו עֲבָטִיט in 6e en הוּי הַמְרָבָה לֹא-לוֹ in 6f). In stige 14 (7abc) volg twee vraagsinne (הֲלוֹא פָתַע יְקוּמוּ נִשְׁכְּיָהּ in 7a en וְיִקְצוּ מִזַּעְזְעֵיהָ in 7b), wat tot 'n hoogtepunt gevoer word in 'n ingebedde gevolgsin (וְהָיִיתָ לְמַשְׁוֹת לָמוֹ in 7c). Stige 15 (8ab) is 'n voorwaardesin met redegewende krag. Die eerste versbeen bevat die protasis (כִּי אָתָּה שְׁלוֹת גּוֹיִם) (כְּבִים), die tweede die apodosis (וְשִׁלוּהָ בְּלִ-רֶחֶם עַמִּים). Die redegewende funksie van die voorwaardesin word in stige 16 (8cd) versterk deur nog twee redegewende inbeddings (וְחַמְסֵ-אַרְץ) en (וְכָל-יִשְׁבֵי בָּהּ מְדַמִּי אָדָם). Laasgenoemde is nie kommata nie, maar bloot apposisionele bystellings.

Stige 17 (9abc) lei die tweede wee-uitroep in. Die eerste element is weer 'n uitroep (לְשׁוֹם) (הוּי בִצַע בְּצַע כָּע לְבִיתוֹ in 9a), gevolg deur twee ingebedde doelsinne (בְּמָרוֹם קִנּוּ in 9b en מִכְּבִ-רָע in 9c). Stige 18 (10abc) bestaan uit twee stelsinne (וְעֵצָתָּ בִשְׁת לְבִיתָהּ in 10a en קִצְוֹת-עַמִּים כְּבִים in 10b), wat uitloop op 'n gevolgsin (וְחֹתָא נִפְשָׁהּ in 10c). Hierdie wee-uitroep word, soos die eerste, in stige 19 afgesluit deur twee redegewende sinne (כִּי-אַבְּן מְקִיר תִּזְעַק in 11a' en וְכָפִים מַעַן יַעֲנֶנָּה in 11b).

Die derde wee-uitroep word in stige 10 (12ab) ingelei deur 'n uitroep wat uit twee elemente bestaan (וְכִגְוֹן קִרְיָה בְּעֹלָהּ in 12a en הוּי בְנָה עִיר בְּכַמִּים) in 12b).

Dit word gevolg deur 'n vraagsin in stige 21 (הָלוֹא הִנֵּה מֵאֵת יְהוָה צְבָאוֹת) in 13a), waarby 'n hele aantal kommata ingebed is. Die eerste inbeddings is twee objeksinne (וּלְאֲמִים בְּרִי-רִיק יַעֲפוּ in 13b en וְיִיגְעוּ עַמִּים בְּרִי-אֵשׁ) in 13c). In stige 22 (14abc) volg 'n redegewende sin (כִּי תִמְלֵא הָאָרֶץ) in 14a) waarby 'n doelsin (יְהוָה לְכַעַת אֶת-כְּבוֹד יְהוָה) in 14b) en 'n vergelykende sin (כַּמִּים יִכְסּוּ) in 14c) ingebed is.

Die vierde wee-uitroep neem 'n aanvang met 'n uitroep in stige 23 (15abc). Dié uitroep bestaan uit twee elemente (מִסִּפֹּת חֲמָתָהּ in 15a en הוּי מִשְׁקָה רַעְהוּ) in 15b). By die tweede element is 'n doelsin ingebed (וְאֵף שָׁבַר) in 15b). Dit word gevolg deur nog 'n doelsin (עַל-מְעוֹרֵיהֶם) in 15c). In stige 24 volg 'n stelsin (וְהִרְעֵל) en שְׁמָה גַם-אֲמָה) in 16a) en twee bevelsinne (וְהִרְעֵל) in 16b). In stige 25 (16cd) kom 'n stelsin in elk van die versbene voor. Hierdie wee-uitroep word ook deur redegewende konstruksies afgesluit. In stige 26 (17ab) kom twee redegewende bysinne voor (וְשֵׁר בְּהֵמוֹת) in 17a) en כִּי חָמַס לְכַנוּן יִכְסֶה in 17b). In stige 27 (17cd) word die wee-uitroep afgesluit met dieselfde redegewende apposisionele bystelling as die eerste (מְרַמֵּי אֲנָם נְחַמְס־אֲרִץ) en קַרְיָה וְכָל-יֹשְׁבֵי בָהּ).

Die laaste wee-uitroep wyk af van die patroon van die eerste vier. Dit word in stige 28 (18ab) ingelei deur 'n vraagsin (מָה-הוֹעִיל פְּסָל) met 'n ingebedde objeksin (כִּי פְּסָלוֹ יִצְחוּ). Die frase (מִסִּבָּה וּמוֹרָה שָׁקַר) in 18b) is 'n apposisionele bystelling. 'n Tweede objeksin volg in stige 29 (כִּי כָטַח יִצָּר וְיָצָרוּ עָלָיו) in 18c), waarby 'n doelsin ingebed is (לַעֲשׂוֹת אֱלִילִים אֲלֵמִים) in 18d). Die wee-uitroep kom in stige 30 (19ab) voor en bestaan uit die uitroep (הוּי אָמַר לַעֲץ) in 19a) gevolg deur twee objeksinne wat ook bevelsinne is (וְהִקִּיצָהּ) in 19a) en עוֹרֵי לְאָבֶן) in 19b). Die wee-uitroep word in stige 31 (19cde) afgesluit met 'n vraagsin (הֲנֵה-הוּא תְּפוּשׁ זָהָב) in 19c) en 'n voorwaardesin wat daarby aansluit (וְכִי יִבְרָא יוֹרָה) in 19d) is die protasis en וְכִלְרוֹת אֵין בְּקַרְבּוֹ) in 19e) is die apodosis).

In stige 32 (20ab) kom 'n stelsin in die eerste versbeen en 'n bevelsin in die tweede versbeen voor.

8.4.3 Sintese

Die sintaktiese opbou van die perikoop is gevarieerd. Slegs die eerste vier wee-uitroepe vertoon 'n redelik konstante patroon. Elkeen word ingelei deur 'n uitroep en afgesluit deur redegewende konstruksies. Die middelste gedeelte van die wee-uitroepe bestaan hoofsaaklik uit vraagsinne (uitroepe 1 en 3) of stelsinne (uitroepe 2 en 4). By die laaste wee-uitroep word die uitroep omraam deur vraagsinne.

8.5 SEGMENTERING

8.5.1 Stige-indeling

Soms word daar in hierdie studie redelik drasties afgewyk van die stige-indeling in BHS en BHK. Die afwykings kan egter gemotiveer word op grond van die morfologiese en sintaktiese analise en met inagneming van die Massoretiese puntuasietekens en kommunikatiewe middele.

Stige 1 (1ab) is 'n distige, wat in ooreenstemming met BHK by **מְצוֹר** moet eindig en nie by **אֲצַפְּיָה** soos in BHS nie. Dit word bevestig deur die *atnag* by **מְצוֹר** en die feit dat 1ab 'n parallelisme vorm. Stige 2 (1cd) is ook 'n distige, terwyl stige 3 (2a) 'n monostige is.

By stiges 4-11 word die indeling van BHS gevolg. Stiges 4 (2bcd), 7 (4abc) en 11 (6abc) is tristiges, terwyl stiges 5 (3ab), 6 (3cd), 8 (5ab), 9 (5cd) en 10 (5ef) distiges is. **וַיֵּאמֶר** aan die einde van 6abc is egter nie, soos by BHS en BHK deel van die stige nie, maar 'n nuwe monostige (stige 12), wat die inleiding tot die wee-uitroep vorm. Die *atnag* by die voorafgaande woord (**לָרָא**) bevestig dat 'n breuk voor **וַיֵּאמֶר** gemaak moet word.

Stige 13 (6ef) is 'n distige. **וַעֲרֹמְתִי** moet egter saam met die tweede versbeen gelees word. Die *zakef katon* by die voorafgaande woord (**לֹא-לוֹ**) bevestig dat 'n breuk daar gemaak moet word. Hier word dus afgewyk van die indeling in BHS en BHK. Stige 14 (7abc) is 'n tristige en stige 15 (8ab) 'n distige. **כִּי אָמַר** aan die begin van vers 8 kan nie, soos by BHS saam met die voorafgaande versbeen gelees word nie. Die twee versbene van vers 8 vorm 'n parallelisme en kan nie van mekaar geskei word nie. Stiges 15 (8ab) en 16 (8cd) is distiges.

Stige 17 (9abc) is 'n tristige en nie 'n monostige plus 'n distige soos dit in BHS en BHK afgedruk is nie. Die drie versbene vorm 'n sintaktiese eenheid en kan nie geskei word nie. Stige 18 (10abc) is ook 'n tristige, terwyl stige 19 (11ab) 'n distige is.

Stige 20 (12ab) is 'n distige. Stige 21 (13abc) word hier as 'n tristige beskou en nie as 'n monostige plus 'n distige soos in BHS en BHK nie. Die drie versbene vorm 'n sintaktiese eenheid wat nie geskei kan word nie. Stige 22 (14abc) is ook 'n tristige.

Stige 23 (15abc) word as 'n trisige beskou waarvan die drie versbene 'n sintaktiese eenheid vorm. In BHS en BHK word dit as 'n distige plus 'n monostige weergegee. Stiges 24 (16ab), 25 (16cd), 26 (17ab) en 27 (17cd) is distiges.

Stiges 28 (18ab), 29 (18cd) en 30 (19ab) word as distiges beskou. By stige 30 word afgewyk van die indeling in BHS en BHK. By beide word **יְהוָה הוּא** as deel van hierdie stige gelees om 'n tristige te vorm. Daardeur word die parallelisme tussen 19a en b egter versteur. Dit is beter om **יְהוָה הוּא** te sien as die eerste versbeen van stige 31 (19cde), wat dan 'n tristige is. Stige 32 is weer 'n distige.

Die mees opvallende kenmerk wanneer die stige-indeling in oënskou geneem word, is die groot aantal tristiges in die perikoop. In hoofstuk 1 het slegs een tristige voorgekom (3cde). Hier is tien van die twee en dertig stiges egter tristiges. Die tristiges kom veral voor aan die begin en/of einde van strofes. Die verskynsel kan toegeskryf word aan die beklemtonende funksie van die tristige.

8.5.2 Strofe-indeling

Die 32 versreëls kan soos volg in tien strofes verdeel word:

- * *Strofe A* bestaan uit stiges 1 en 2. In beide versreëls kom 1 enkelvoud werkwoorde voor. Die *waw-konsekutief* aan die begin van stige 2 verbind ook terug.
- * *Stige 3* is 'n inleidende monostige wat 'n skakel vorm tussen strofe A en dit wat volg. In hierdie stige word aangedui dat Jahwe reageer op die profeet se klag. Dit word gevolglik in die analise as 'n skakel aangedui en nie as deel van een van die strofes nie.
- * *Strofe B* bestaan uit stiges 4-6. Stiges 4 en 5 verbind aanmekaar omdat die rede vir die imperatiewe wat in stige 4 voorkom, in stige 5 gegee word. Daar is ook lekseemooreenkomste tussen die twee stiges. Stige 6 verbind aan 4 en 5 omdat die 3 manlik enkelvoud werkwoorde en pronominale suffikse terugverwys na die **יְהוָה** wat in 4 en 5 vermeld word.
- * *Strofe C* bestaan uit stiges 7 en 8. Hulle word saamgebind deur die partikel **כִּי** in 8.
- * *Strofe D* bestaan uit stiges 9-11. Stiges 9 en 10 kan weer verbind word omdat 3 manlik enkelvoud vorme in beide voorkom en die *waw-konsekutief* in 10 terugverbind na 9. Die vraag in stige 10 is 'n reaksie op 8 en 9. Die 3 manlik enkelvoud pronominale suffikse in 10 verwys ook terug na 8 en 9.

- * *Stige 12* is 'n inleidende monostige wat 'n skakel vorm tussen die voorafgaande en die wee-uitroep. Dit kan dus nie by een van die strofes ingedeel word nie.
- * *Strofe E* is die eerste wee-uitroep en bestaan uit stiges 13-16. Stige 13 vorm as uitroep oorkoepelend die inleiding tot die strofe. Stiges 15 en 16 verbind baie nou saam omdat beide redegewende konstruksies bevat. Hulle verbind aan 14 omdat 2 manlik enkelvoud werkwoorde in beide eenhede voorkom. Verder dui 15 en 16 die rede aan vir die uitspraak in 14.
- * *Strofe F* is die tweede wee-uitroep en bestaan uit stiges 17-19. Die uitroep in stige 17 verbind oorkoepelend aan die res van die strofe. Stiges 18 en 19 verbind omdat 19 die rede verskaf vir die uitspraak in 18.
- * *Strofe G* is die derde wee-uitroep en bestaan uit stiges 20-22. die uitroep in 20 verbind weer oorkoepelend aan 21 en 22. Stiges 21 en 22 verbind omdat 22 die rede gee vir die vraag in 21.
- * *Strofe H* is die vierde wee-uitroep en bestaan uit stiges 23-27. Die uitroep in 23 verbind oorkoepelend aan 24-27. Stiges 24 en 25 verbind baie nou op grond van lekseemooreenkomste (קָבַר) kom in beide stiges voor) en pronominale opname van die 2 manlik enkelvoud werkwoorde wat in 24 voorkom, in stige 25. Stiges 26 en 27 verbind weer omdat beide redegewende konstruksies bevat. Hulle verbind as eenheid aan die voorafgaande twee stiges omdat hulle die rede verskaf vir die uitsprake in 24 en 25. Verder kom 2 manlik enkelvoud vorme in beide eenhede voor.
- * *Strofe I* is die vyfde wee-uitroep en bestaan uit stiges 28-31. Stiges 28 en 29 verbind omdat die rede vir 28 in 29 verstrek word. Verder is daar lekseemooreenkomste (יָצַר) en 3 manlik enkelvoud pronominale suffikse kom in beide stiges voor. Stiges 30 en 31 verbind omdat הוֹרָא in 31 terugverwys na die afgodsbeeld in die voorafgaande stige. Die eenhede 28-29 en 30-31 verbind omdat beide handel oor die maak en aanbid van afgodsbeelde.
- * *Strofe J* bestaan uit stige 32. Hierdie stige vorm die hoogtepunt van die perikoop.

8.5.3 Stansa-indeling

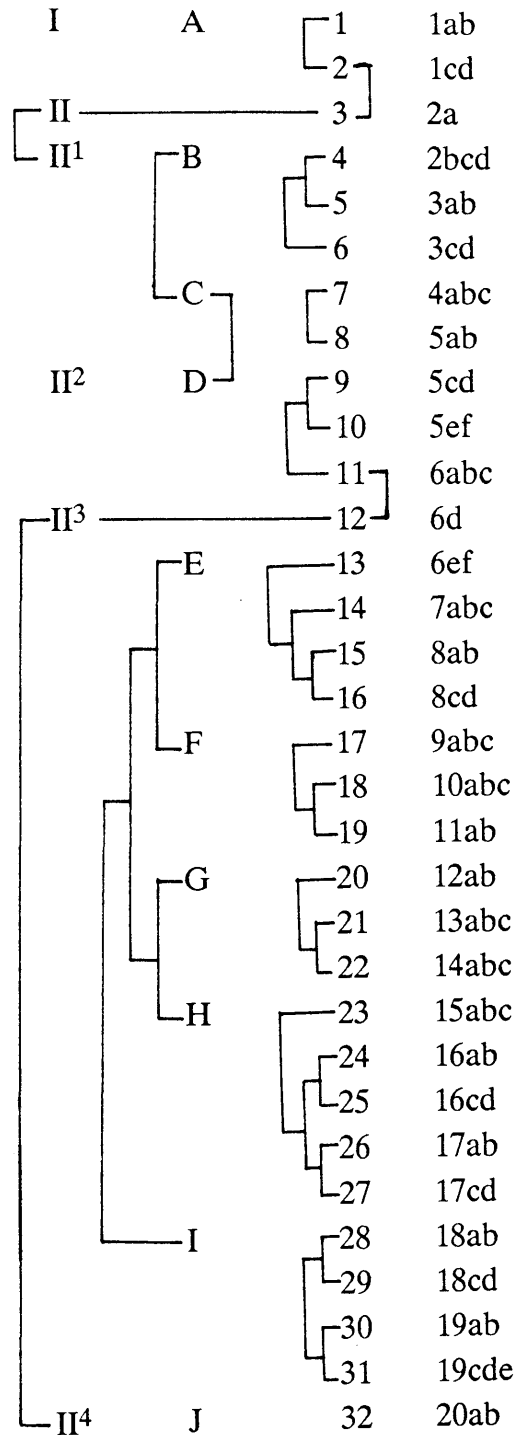
Die strofes verbind soos volg om stansas te vorm:

- * *Stansa I* bestaan uit strofe A. Hier is die profeet self die subjek van die werkwoorde. Hy wag op 'n openbaring van Jahwe.

- * *Stansa II* word ingelei deur stige 3. In hierdie monostige vind 'n duidelike subjekwisseling plaas. Jahwe is nou self aan die woord. Hierdie stige verbind oorkoepelend aan die res van die perikoop. Alles wat volg, is dus deel van hierdie stansa. Dié stansa kan in 'n aantal substansas verdeel word:
- *Substansa II¹* bestaan uit strofes B en C. In strofe B kom inleidende opdragte voor wat handel oor die aard van die antwoord wat die profeet ontvang. Die antwoord van Jahwe volg in strofe C.
  - *Substansa II²* bestaan uit strofe D. Hierdie strofe vorm die skakel tussen die antwoord van Jahwe in strofes B en C en die wee-uitroep wat volg. Dit is 'n bevestiging van strofes B en C. Die goddelose, wat in die voorafgaande strofe deur Jahwe veroordeel is, is die subjek van die 3 manlik enkelvoud werkwoorde in die hierdie strofe.
  - *Substansa II³* word ingelei deur 'n monostige (stige 12), wat beskou kan word as die skakel tussen die voorafgaande strofe en die vyf wee-uitroepe wat volg. Die wee-uitroep word dan gevorm deur strofes E-I. Nouer verbindings van die wee-uitroepe kan weer gemaak word. Strofes E en F verbind omdat dieselfde struktuur in beide strofes voorkom. Verder behoort מְרִבָּה en מְכַבֵּיר in strofe E en בָּצַע בָּצַע in strofe F tot dieselfde semantiese veld. Strofes G en H kan weer verbind word omdat Jahwe eksplisiet in beide vermeld word. Dieselfde struktuur word ook by albei gevolg. Die eerste vier wee-uitroepe verbind omdat dieselfde breë struktuur by al vier voorkom. Verder word die eerste en vierde uitroep op identiese wyse afgesluit. Strofe I verbind aan die voorafgaande vier omdat dit ook 'n wee-uitroep is. Die struktuur is egter afwykend, daarom verbind die eerste vier wee-uitroepe nouer aanmekaar.
  - *Substansa II⁴* bestaan uit strofe J. Dit vorm die hoogtepunt en afsluiting van die reaksie van Jahwe op die klag van die profeet.

8.6 STRUKTUUR

Die perikoop is op verskillende vlakke ontleed. Die struktuur kan skematies soos volg voorgestel word:

8.7 KOMMUNIKATIEWE MIDDELE

8.7.1 Ekstra patroonvorming

a) *Metrum*

Daar is min sprake van 'n eenvormigheid in die metriese patroon. Die groot aantal uitsonderlike lang versreëls aan die begin en einde van strofes is wel opvallend. Die metrum van stige 1 is 2+2. Stige 2 is 'n 3+3 versreël. Stige 3 is 'n inleidende monostige wat 3 klemtoonheffings bevat. Strofe B word ingelei deur 'n tristige (stige 4) met 'n 2+2+4 metrum. Die laaste versbeen is opvallend langer as die eeste twee, ook nie sonder rede nie. Die rede vir die voorafgaande word daarin aangedui. Die metrum van stiges 5 en 6 is onderskeidelik 4+4 en 3+4. Strofe C word ingelei deur 'n tristige (stige 7) met 'n 2+3+3 metrum. In hierdie stige word die inhoud van Jahwe se antwoord gegee, dus is die langer stige funksioneel. Stige 8 is 'n 3+4 stige. In strofe D is die metrum van die eerste twee stiges (stiges 9 en 10) 4+4 en 3+3. Die strofe word afgesluit met 'n tristige (stige 11) met 'n 3+3+3 metrum. In dié lang stige word die reaksie van die verowerdes op die gewelddadige optrede van die veroweraar geskets. Dit is dus nie sonder rede 'n langer reël nie.

Stige 12 is 'n inleidende monostige wat slegs een klemtoonheffing bevat. Dit dien as aanloop tot die wee-uitroepe. Strofe E word ingelei deur 'n distige (stige 13) met 'n 3+4 metrum. Waar die oorgang egter plaasvind van die algemene uitspraak na die toepassing op die veroweraarsvolk, kom 'n tristige (stige 14) met 'n 4+2+3 metrum voor. Stiges 15 en 16 volg met 'n 5+3 en 4+3 metrum. Strofe F word ingelei deur 'n tristige (stige 17). Die metrum is 5+3+3. Die uitsonderlike lang versbeen aan die begin van die strofe trek onmiddelik die aandag. Waar die oorgang van die algemene na die toepassing op die veroweraarsvolk plaasvind, kom weer 'n tristige (stige 18) voor. Die metrum is 3+3+3. Stige 19 is 'n distige met 'n 3+3 metrum. Strofe G word ingelei deur 'n distige (stige 20) met 'n 4+3 metrum. Dit word gevolg deur twee tristiges (stiges 21 en 22) met 'n 5+3+3 en 3+3+3 metrum onderskeidelik. Deur die tristiges word die werk van Jahwe beklemtoon. Dit is die eerste keer in die wee-uitroepe dat Jahwe eksplisiet vermeld word. Hierdie wee-uitroep dra dus besondere gewig, daarom is die langer versreëls funksioneel. Strofe H word ingelei deur 'n tristige (stige 23) met 'n 3+4+3 metrum. Stiges 24 (3+3), 25 (5+2), 26 (4+3) en 27 (4+3) is distiges. Die besondere lang eerste versbeen van stige 25 is opvallend. In hierdie versbeen word die oordeel van Jahwe oor die veroweraar uitgespreek, daarom is die lang versbeen funksioneel. Strofe I word ingelei deur distiges (stige 28 se metrum is 5+3, stige 29 se metrum is 5+3 en die

metrum van stige 30 is 4+3). Die eerste versbene van stiges 28 en 29 is opmerklik lank. Dit gebeur waar die futiiteit van afgodediens onderstreep word en is funksioneel binne die konteks. Die strofe word afgesluit met 'n tristige (stige 31) met 'n 2+4+3 metrum. Die metrum van stige 32 is 3+3.

b) *Klankverskynsels*

Die mees opvallende klankverskynsels wat in die perikoop voorkom is die volgende:

* *Alliterasie* kom in die volgende gevalle voor:

- מ, נ, צ/ש en ך in stige 1,
- ש/צ, ר, מ, כ en נ in stige 2,
- י en נ in stige 3,
- כ, נ en ל in stige 4,
- ע, ד, נ en ל in stige 5,
- מ, ה, ל en כ in stige 6,
- ש, נ en י in stige 7,
- י, ב, ר en נ in stige 8,
- ש in stige 9,
- א, ל, ר, כ, ה en מ in stige 10,
- ל, מ en ש/ש in stige 11,
- מ, ב, ל en ט in stige 13,
- כ, צ/ש, ק, מ, ז, ע en ל in stige 14,
- כ, ת, ש, ל, י en מ in stige 15,
- ד, מ, ש/צ/ס, ר, כ en י in stige 16,
- ב, ע, צ, ר, ל, מ en נ in stige 17,
- ש/צ, ת, מ en כ in stige 18,
- ק/כ, צ/ס en נ in stige 19,
- ב, מ, נ en ר in stige 20,
- ת, מ, ב, ד, ש/צ, ל en ע in stige 21,
- ל en מ in stige 22,
- מ, ס/ש, כ/ק en ר in stige 23,
- כ/ק, ל en מ in stige 24,
- ס, כ/ק, כ en ל in stige 25,
- כ/ח, ש/ס. נ en ת/ד in stige 26,
- ד, מ, ש/צ/ס, ר, כ en י in stige 27,
- מ, פ, ש/צ/ס, ל en ר in stige 28,
- י, ש/צ, ר, ב/ו, ל, א en מ in stige 29,
- ר, צ, ה en מ in stige 30

- ה, ר, ב/ו, כ, ס/ש, נ, ר, נ en ב in stige 31,
- ה, צ/ס/ש en ל in stige 32.
- * *Assonansie* kom voor in die volgende stiges:
  - a-, i-, e- en o-klanke in stige 1,
  - a-, i-, e- en o-klanke in stige 2,
  - a-klanke in stige 3,
  - o-, a- en e-klanke in stige 4,
  - o-, a- en e-klanke in stige 5,
  - i-, a-, o- en e-klanke in stige 6,
  - i-, a-, e- en o-klanke in stige 7,
  - a-, i-, o- en e-klanke in stige 8,
  - i-, a-, o- en e-klanke in stige 9,
  - e-, o-, a- en i-klanke in stige 10,
  - a-, o-, e- en i-klanke in stige 11,
  - o-, a- en i-klanke in stige 13,
  - a-, o-, e-, u- en i-klanke in stige 14,
  - i-, a-, o- en e-klanke in stige 15,
  - i-, e-, o- en a-klanke in stige 16,
  - o-, e-, a- en i-klanke in stige 17,
  - a-, o-, e- en i-klanke in stige 18,
  - i-, e- en a-klanke in stige 19,
  - o-, e-, a- en i-klanke in stige 20,
  - a-, o-, i- en e-klanke in stige 21,
  - i-, a- en e-klanke in stige 22,
  - o-, a- en e-klanke in stige 23,
  - a-, o- en e-klanke in stige 24,
  - o-, a-, i- en e-klanke in stige 25,
  - a-, o-, e- en i-klanke in stige 26,
  - i-, e-, o- en a-klanke in stige 27,
  - a-, o- en e-klanke in stige 28,
  - i-, a-, o- en e-klanke in stige 29,
  - o-, e-, a- en i-klanke in stige 30,
  - u-, o-, a- en e-klanke in stige 31,
  - o- en a-klanke in stige 32.
- * *Rym* kom voor aan die einde van versbene in stiges 2, 4, 5, 10, 14, 15, 17 en 30.
- * *Woordspel* kom in drie gevalle voor. In stige 13 kom dieselfde woordspel as in 1:6d voor, naamlik לֹא-לֵא. Daardeer word beklemtoon dat die veroweraar hom op onregverdigde wyse verryk. In stiges 24 en 25 kom

woordspel voor in die herhaling van die antonieme קלון of קיקלון 'skande' en קבוד 'eer'. In 16a word die veroweraar beskryf as iemand wat hom versadig met skande (קלון) in plaas van met eer (קבוד). Daarom sal die toorn van Jahwe teen hom draai en skande (קיקלון) sal sy eer (קבוד) tref (16d). Dit wat hy as eer beskou, sal op die ou einde vir hom in dubbele maat skande bring. Woordspel kom ook voor in stige 29. Daar word die gelykklinkende אֱלִילִים 'gode' en אֱלָמִים 'stom' in kombinasie gebruik as 'n ironiese woorspel. Die gode van die veroweraar is in werklikheid stomme maaksels wat tot geen nut is nie.

c) *Parallelismes*

Die twee versbene van stige 2 (1cd) vorm 'n interne parallelisme. נֶאֱצַפָּה לְרֵאוֹת in 1c word ook in 1d veronderstel. Die frases מִהַיְנַבְר־בֵּי (1c) en רָמָה אָשִׁיב עַל־תּוֹכְחָתִי (1d) is dan parallel.

Die eerste twee versbene van stige 4 (2bcd) vorm 'n interne sinonieme parallelisme. Beide versbene word ingelei deur 'n imperatief. In 2b volg 'n direkte objek, in 2c 'n indirekte objek, op die imperatief. Die laaste versbeen is klimakties omdat dit die doel van die twee parallelle bene verwoord.

In stige 5 (3ab) kom 'n interne sintetiese parallelisme voor. Die twee versbene is nie presies parallel nie, maar tog gelykwaardig in opbou en betekenis. וְזוֹן in 3a moet ook in 3b veronderstel word. Die uitsonderingsin in 3b voer die gedagtegang van hierdie versbeen egter verder as die voorafgaande.

Die eerste twee versbene van stige 7 (4abc) is parallel. בֹּר נִכְשׁוּ בֹר in 4b moet ook by 4a veronderstel word. In beide stiges word iets gesê oor die wese van die goddelose. In 4a is die stelling positief, in 4b negatief. In teenstelling daarmee word in die derde versbeen by wyse van 'n adversatiewe sin iets oor die regverdige gesê.

In stige 9 (5cd) kom 'n interne sintetiese parallelisme voor. Alhoewel die twee bene sintakties 'n eenheid vorm, is die gedagtegang in albei parallel. 'n Vergelyking word getref tussen die veroweraar en die doderyk.

Die twee versbene van stige 10 (5ef) vorm in alle opsigte 'n interne sinonieme parallelisme. In beide versbene is die woordvolgorde V+M+O.

Die laaste twee versbene van stige 11 (6abc) is parallel. Die eerste versbeen dien as inleiding tot die parallelle gedagte dat die volke 'n spotlied oor die veroweraar sal sing.

Die twee versbene van stige 13 (6ef) vorm 'n interne sinonieme parallelisme. In albei versbene kom 'n partisipium voor waardeur die handeling 'verryk' beklemtoon word. Dit word gevolg deur 'n uitbreiding waarin aangetoon word dat hierdie verryking onregmatig geskied.

Die eerste twee versbene van stige 14 (7abc) vorm 'n interne sinonieme parallelisme. **הָלוֹא כָּתַע** in 7a moet ook in 7b veronderstel word. **יָקוּמוּ נִשְׁכְּיָהּ** in 7a en **וְיִקְצֹרוּ מִוְעֲזָיָהּ** in 7b is dan in alle opsigte parallel. In die derde versbeen word die stige tot 'n hoogtepunt gevoer wanneer die gevolg van die eerste twee versbene beskryf word.

In stige 15 (8ab) kom 'n interne sintetiese parallelisme voor. In beide versbene word die werkwoord **שָׁלַל** gebruik. In 8a is die veroweraar die subjek van die handeling en **גוֹיִם רַבִּים** die objek. In 8b is **כָּל-יְהוָה עַמִּים** egter die subjek en die veroweraar die objek van die handeling.

Die laaste twee versbene van stige 17 (9abc) vorm 'n parallelisme. In beide kom **לֵ** saam met die infinitief constructus voor om doel uit te druk. Die eerste versbeen van die stige is die inleiding tot die doelkonstruksies.

Die eerste twee versbene van stige 18 (10abc) vorm 'n interne sintetiese parallelisme. In beide word 'n handeling van die veroweraar beskryf. In 10b word **וַיַּעֲצֹם בְּשֵׁת** van 10a gepresiseer. **בְּשֵׁת** 'geknoei' behels die **רַבִּים עַמִּים קְצוּת-עַמִּים** 'om 'n einde aan baie volke te maak'. In die derde versbeen word die gevolg van hierdie optrede dan aan die orde gestel.

In stige 19 (11ab) kom 'n interne sinonieme parallelisme voor. In beide versbene is die woordvolgorde S + V. Die twee versbene van stige 20 (12ab) vorm ook 'n interne sinonieme parallelisme met die woordvolgorde V + O + M.

Die eerste twee versbene van stige 23 (15abc) vorm 'n sintetiese parallelisme. In beide kom 'n partisipium gevolg deur 'n direkte objek voor. Die tweede versbeen word egter deur middel van 'n doelsin verder gevoer as die eerste. Die derde versbeen bevat ook 'n doelsin. Daardeur word die eerste twee versbene tot 'n hoogtepunt gevoer.

In stige 26 (17ab) kom 'n interne sinonieme parallelisme voor. Die woordvolgorde in beide versbene is S+V. Die enigste geringe verskil is dat die werkwoord in die eerste versbeen 'n pronominale suffiks het, terwyl die pronominale suffiks in die tweede versbeen veronderstel word.

In stige 30 (19ab) kom ook 'n interne parallelisme voor. Hoewel die twee versbene nie presies identies opgebou is nie, bevat beide 'n partisipium waarin 'n opdrag aan 'n afgod gegee word.

d) *Chiasm*es

Die perikoop word in die eerste stige (1ab) ingelei deur 'n interne chiasme. In 1a kom 'n lokaliteitsaanduiding voor, gevolg deur 'n werkwoord in die eerste persoon. In 1b word die woordvolgorde omgedraai. Die werkwoorde en die lokaliteitsaanduidings behoort tot dieselfde semantiese veld.

'n Breë chiasiese ordening van elemente kom in stige 7 (4abc) voor. In die vorige paragraaf is reeds daarop gewys dat die eerste twee versbene 'n parallelisme vorm. Deur middel van twee werkwoorde (עֲפֹלָה in 4a en לֹא יִשְׁרָה in 4b) word 'n oordeel uitgespreek oor die goddelose. Na laasgenoemde word verwys deur middel van die term נִפְשׁוּ בּוֹ. Die elemente is dus gerangskik in die volgorde *werkwoorde van oordeel (A) + verwysing na die goddelose (B)*. In die derde versbeen (4c) kom die elemente in presies die teenoorgestelde volgorde voor. Eers word daar na die regverdige verwys (וְיִצְקִיק), dan word daar aan hom heil beloof as hy aan sekere voorwaardes voldoen (בְּאֲמוּנָתוֹ יִחְיֶה). Die elemente kom dus voor in die volgorde *verwysing na die regverdige (B¹) + werkwoord van heil (A¹)*. Deur die A B B¹ A¹ struktuur word die antwoord van Jahwe tot 'n hegte eenheid saamgebind.

Die tweede en derde versbeen van stige 21 (13abc) vorm 'n interne chiasme. In 13b is die woordvolgorde V+S+M, terwyl dit in 13c S+M+V is.

'n Eksterne chiasme word gevorm deur die vier versbene van stiges 24 (16ab) en 25 (16cd):

24	שבעת קלון מכבוד	16a	A
	שחה גם־אתה והרעל	16b	B
25	חסוב עליך כוס ימין יהוה	16c	B ¹
	וקיקלון על־כבודך	16d	A ¹

In 16a word die veroweraar beskryf as iemand wat hom versadig met skande in plaas van eer. In 16d word beklemtoon dat dit wat hy as sy eer beskou, in skande verander sal word. Dit impliseer dat dubbele skande hom sal tref. In beide 16b en 16c kom 'n verwysing na drink voor, eers by wyse van 'n imperatief, dan deur te sinspeel op die beker van toorn in die regterhand van Jahwe.

e) *Herhaling*

In die semantiese analise (8.3.3) is reeds daarop gewys dat die herhaling van woorde in dieselfde semantiese veld in strofe A ten doel het om die beeld van 'n wagter wat angstig wag op die koms van verlossing te skep. Dit lei tot spanning - gaan die antwoord van Jahwe werklik tot verlossing lei?

In strofe B word deur die herhaling van **וְזָרַן** (2b en 3a) kohesie geskep tussen die onderdele van die strofe. Die klem val op openbaarmaking van die antwoord en die aard en funksie daarvan.

In strofe C word deur die herhaling van die negatiewe partikel **לֹא** aan die begin (4b) en einde (5b) van die strofe beklemtoon dat die goddelose se ondergang vas staan.

In strofe D word die onversadigbare magshonger van die goddelose twee keer vergelyk met die onafwendbaarheid van die dood (**כְּשֹׂאֵל** in 5c en **כְּמָוֶת** in 5d). Hulle magshonger word verder geïllustreer deur die voorkoms van twee woorde vir 'versamel' (**וַיִּקְבְּץ** in 5e en **וַיִּקְבֹּץ** in 5f). Hierdie aksie is gerig op die 'volke' (**גוֹיִם** in 5e en **עַמִּים** in 5f). Laasgenoemde twee terme speel in die res van die perikoop 'n belangrike rol. Een of albei van die terme kom weer voor in strofe E (8a en b), strofe F (10b) en strofe G (13b) - hier ook saam met die sinoniem **לְאֻמִּים** (13c). Deur die herhaling van dieselfde woorde word die verrykende invloed van die goddelose se magshonger geïllustreer, maar ook die omkeer van rolle. Hulle wat nou ly, sal teen die geweldenaar draai en op die ou einde sy ondergang bewerkstellig.

In strofe E word hierdie omkeer van rolle baie mooi geïllustreer deur die herhaling van die stam **שָׁלַל** (8a en b). In 8a is dit die veroweraar wat die nasies plunder, in 8b is dit die volke wat teen hom draai en hom plunder.

Strofe F word gekenmerk deur die herhaling van **בָּצַע** (9a) en **רָע** (9a en 9c) in die eerste stige. Hierdeur word die klem geplaas op die winsbejag van die veroweraar

(בצע). Dit is egter 'n onregverdige winsbejag (רע) wat juis ten doel het om hom teen die kwaad (רע) te beskerm! Sy motiewe is verkeerd, daarom sal hy nie in sy doel slaag nie.

In strofe G word die יהנה? כבוד aan die orde gestel. Dit word in die volgende strofe gekontrasteer met die כבוד van die veroweraar. In strofe H word deur die chiasiese opbou in die herhaling van קלון/קלקלון en כבוד beklemtoon dat die gewaande eer van die veroweraar eintlik in dubbele mate skande is. Daardeur word die eer van Jahwe in strofe G en die skande van die veroweraar in strofe H skerp gekontrasteer. Die stam נסס kom ook in albei strofes voor. In strofe G bedek die eer van Jahwe die aarde (14c), in strofe H bedek die geweld wat die veroweraar gepleeg het, hom (17a). Daardeur word die kontras tussen Jahwe en die veroweraar pertinent uitgespel.

In strofe H kom verskeie terme uit die semantiese velde 'drank' en 'seksuele wangedrag' voor (vergelyk 8.3.3). Die wellus van die veroweraar word daardeur beklemtoon, maar ook dit sal op die ou einde teen hom draai (16b). Verder word deur die herhaling van נמס (17a en c) beklemtoon dat die lot waarmee hy ander getref het, homself op die ou einde sal tref. Hierdie strofe word op presies dieselfde wyse as strofe E afgesluit. Daardeur kom 'n refrein tot stand (vergelyk 8.7.1(f)).

In strofe I word die futiliteit van afgodediens beklemtoon. Die herhaling van פסל en יצר onderstreep hierdie feit. Afgode is niks anders as maaksels van mensehande nie. Daarom dien die afgode geen doel nie. By hulle kan 'n mens niks leer nie. Dit word bevestig deur die herhaling van die stam ירה (שקר מרה in 18b en יורה in 19c).

f) Refrein

Strofes E en H (die eerste en vierde wee-uitroep) word op identiese wyse afgesluit. Dit word dikwels gebruik as argument om die vierde wee-uitroep as latere toevoeging te beskou. Vanuit literêre perspektief gesien, is die identiese slot van strofes E en H egter funksioneel. Dit dien as refrein. Daardeur word die eerste vier wee-uitroepe met hulle ooreenstemmende struktuur en gedagte-inhoud baie nou saamgebind. Die vyfde wee-uitroep, wat ten opsigte van struktuur en gedagtegang afwyk van die voorafgaande, word daarmee nie minder belangrik nie, maar verkry juis sy regmatige posisie as hoogtepunt van die wee-uitroepe. Deur die refrein word die eerste vier wee-uitroepe afgegrens, sodat hulle enersyds beklemtoon word, maar andersyds ook deur die konteks in perspektief geplaas kan word.

g) *Strukturele patrone*

Strofe C (stiges 7 en 8) vertoon op sintaktiese gebied 'n konsentriese struktuur. Dit kan soos volg voorgestel word:

7	הנה עפלה	4a	A
	לא ישרה נפשו בו	4b	B
	וצדיק באמונתו יחיה	4c	C
8	ואף כי־היין בוגד גבר יהיר	5ab	A ¹
	ולא ינרה	5b	B ¹

Die A en A¹ element bevat 'n oordeel oor die goddelose. Dit is in beide gevalle 'n positiewe sin. Die woorde **עֲפֹלָה** en **יְהִיר גִּבּוֹר** behoort tot dieselfde semantiese veld. Die B en B¹ element bevat 'n negatiewe oordeel oor die goddelose. In beide gevalle word aangedui dat hy nie in sy doel sal slaag nie. Die C element bevat 'n uitspraak oor die regverdige. Deur op dubbele wyse die goddelose te veroordeel en die uitspraak oor die regverdige die middelste posisie in die konsentriese struktuur te laat inneem, word besondere klem daarop geplaas.

8.7.2 Ongrammatikaliteit

Die volgende grammatikaal-afwykende tegnieke kenmerkend van die poësie kom in hierdie perikoop voor:

a) *Vergelyking*

In stige 9 word 'n vergelyking getref tussen die onversadigbare magshonger van die goddelose en die doderyk. Hy is soos die doderyk (**בְּשֹׂאוֹל**) wat sy keel wyd oopsper (**אֲשֶׁר הִרְחִיב נַפְשׁוֹ**), soos die dood (**בְּמָוֶת**) wat nooit genoeg kan kry nie (**וְלֹא יִשְׂבַע**). Deur hierdie vergelyking word die oorweldigende mag van die goddelose beskryf, 'n mag wat op die punt is om tot niet te gaan sodat die volke oor hom 'n spotlied gaan sing.

In stige 22 word 'n vergelyking getref tussen die aarde wat vol word van die magtige teenwoordigheid van Jahwe, 'n teenwoordigheid wat sal wees **בְּמַיִם יִכְסּוּ עַל־יָם**. Soos water die seabodem van hoek tot kant oordek, so sal die teenwoordigheid van Jahwe die hele aarde vul.

b) *Metafoor*

In stige 20 word van die veroweraar gesê dat hy 'n stad met bloed (בְּדָמַיִם in 12a) bou en met onreg (בְּעִוְלָה in 12b) tot stand bring. Dit is 'n voorbeeld van 'n raamwerk-fokusekspressie metafoor. Die klem val op die gewelddadige optrede van die veroweraars.

c) *Personifikasie*

In stige 19 word gesê die klippe in die mure skreeu en die dakbalke antwoord (תִּזְעַק in 11a en יַעֲנֵנִי in 11b). Dit staan binne 'n konteks waar die gewelddadige optrede van die veroweraar en sy gevolglike einde beklemtoon word. Deur die personifikasie val die fokus op die allesomvattende geweld wat die veroweraar gepleeg het. Dit sal op hom gewreek word, in so 'n mate dat selfs die lewlose objekte soos klippe en dakbalke teen hom sal getuig. Dit wat hy deur onreg tot stand gebring het, sal teen hom draai en 'n bydrae lewer om sy ondergang te bewerkstellig.

d) *Sinspeling*

In strofe A word deur middel van die 'waghou'-terminologie gesinspeel op die bekende beeld van iemand wat reikhalsend uitsien na verlossing, wat daarna uitsien soos die wagter op die mure uitsien na die aanbreek van die oggend (Psalm 130).

Die term הִיָּיַן in 5a dui op die magshonger, die magswellus van die goddelose veroweraar (vergelyk Jesaja 51:17 en 21-22; Jeremia 13:12-14; 51:7; Psalm 75:9). Dit is dus 'n sinspeling op die vernietigende uitwerking van die goddelose op die ander volke. In strofe H word teruggekeer na hierdie sinspeling, waar die veroweraar beskryf word as die een wat ander laat drink sodat hy hulle naaktheid kan aanskou (15abc). Drank is hier weer 'n sinspeling op hulle magswellus, naaktheid 'n sinspeling op die weerloosheid van die ander volke, op hulle onvermoë om hulleself teen te sit. Hulle is soos iemand wat te veel gedrink het en nie verantwoording kan doen vir sy gedrag nie. Die een wat nasies so uitbuit sal egter self moet drink uit die כּוֹס יְמִיִן יְהוָה (vergelyk Jeremia 13:12-14; Psalm 75:9), wat 'n sinspeling is op die oordeel van God.

e) *Delesie*

Delesie kom op verskeie plekke in die perikoop voor. Daardeur word onnodige lang versreëls vermy of die moontlikheid geskep om variasie in te bou deur nuwe elemente by te voeg. Die volgende gevalle kan vermeld word:

- * In stige 2 word **נְאֻצָּפָה לְרֵאוֹת** in 1c ook in 1d veronderstel.
- * In stige 5 word **חֲזוֹן** (3a) ook in 3b veronderstel.
- * In stige 7 moet **נִפְשׁוּ בֹר** wat in die tweede versbeen (4b) voorkom, ook saam met **הִנֵּה עֲפָלָה** (4a) gelees word.
- * In stige 14 word **הֵלֹא פָתַע** (7a) ook in 7b veronderstel.
- * In stige 25 word **חֲסוּב** (16c) ook in 16d veronderstel.

f) *Hendiades*

In stige 11 kom 'n voorbeeld van hendiades voor waar twee naamwoorde in 6c, naamlik **מְלִיצָה חִירוֹת**, gebruik word om **מָשַׁל** in 6b te omskryf. Die twee naamwoorde moet as 'n enkele begrip beskou word. Albei beteken 'raaisel', in kombinasie vorm dit dus 'n toutologiese konstruksie wat vertaal kan word met "n raaiselagtige uitspraak".

g) *Enjambement*

Enjambement kom voor in stige 8. Die objek van die partisipium **בּוֹגֵד** (5a), word eers in die tweede versbeen gegee, naamlik **גָּבַר יְהוִה** in 5b. Deur die enjambement word die twee versbene tot 'n hegte eenheid saamgebind.

h) *Uitgestelde identifikasie*

Dit is interessant om daarop te let dat Jahwe in stige 3 handelend op die voorgrond tree deur die profeet te antwoord. Anders as wat gewoonlik die geval in profetiese boeke is, speel Jahwe self geen aktiewe rol in die antwoord nie. Jahwe word eers in stiges 21, 22 en 25 eksplisiet vermeld. Die perikoop word in stige 32 afgesluit met die belydenis dat Jahwe in sy heilige tempel is en dat die hele aarde voor Hom moet stil word. Eers daar word die heerskappy van Jahwe pertinent vermeld. Deur die uitgestelde identifikasie word spanning opgebou. Uiteindelik is die funksie daarvan juis om die grootheid van Jahwe te beklemtoon.

i) *Retoriese vrae*

Retoriese vrae kom voor in stiges 11, 14, 21 en 31. In al die gevalle word 'n positiewe antwoord veronderstel en het die retoriese vraag bevestigende krag.

8.8 GENRE

Habakuk 2:1-20 vertoon soveel variasie, dat dit nie deur 'n enkele genrebeskrywing getipeer kan word nie. Hier is eerder sprake van 'n literêre samevoeging van verskeie genres. Deur die kombinasie van genres word die boodskap van die boek geaksentueer.

Habakuk 2:1 kan nie as 'n spesifieke genre getipeer word nie. Die beeld van die wagter wat wag op die koms van die oggend, word deur dié vers na vore geroep. Daardeur word klem geplaas op die profeet se afwagting dat Jahwe wel sal reageer op die klagtes in die voorafgaande hoofstuk. Dit word duidelik dat die profeet nie as ongelowige kla nie, maar as gelowige wat die werk van God nie kan begryp nie. Daarom berei hy hom voor, sien hy uit na die antwoord wat sal kom. Talle verwysings na die taak van die wag kom in die Ou Testament voor. In Psalm 130:5-6 sien die wag uit na die koms van die oggend. In Psalm 5:4 wag die psalmdigter op verlossing. Die profete word dikwels as wagers getipeer (Hosea 9:8; Jesaja 21:6-10 en 11-12; Jeremia 6:17; Esegïel 3:17; Esegïel 33:2-7). As wagter is dit die taak van die profeet om die volk betyds in te lig en te waarsku oor die pad wat God van plan is om met sy volk te loop. (Krüger 1987:41, vergelyk ook Dykes 1976:96). In Habakuk 2:1 word dus gebruik gemaak van 'n bekende beeld om afwagting te skep, afwagting wat die ondertoon dra van sekerheid dat Jahwe wel sal reageer. Hierdie vers kan nie gebruik word as argument om te bewys dat Habakuk 'n kultusprofeet was nie (Sellin 1930:395; Elliger 1956:39; Horst 1964:179; Szeles 1987:28). Die klem val nie op die wyse waarop die openbaring ontvang word nie, maar op die gesindheid van afwagting - Jahwe sal verseker antwoord.

Habakuk 2:2-3 vorm die volgende eenheid in die perikoop. Die inleiding (יִצְעַנְנִי יְהוָה וַיֹּאמֶר יְהוָה) skep die indruk dat dit wat volg 'n tipiese profetiese orakel gaan wees waarin heil of onheil verkondig gaan word. Die gedeelte word inderdaad deur verskeie eksegete as 'n orakel getipeer (Humbert 1944:15; De Vries 1972:195; Fohrer 1974:42; Smith 1984:105). Dit wat volg is egter geen orakel nie, maar 'n beskrywing van die aard en funksie van die goddelike antwoord. Soos Jesaja (Jesaja 8:1 en 30:8) word die profeet opgeroep om die antwoord neer te skryf as getuie dat God se woord betroubaar is. In terminologie wat eie is aan die wysheidsliteratuur

(Spreuke 6:19; 12:17; 14:5; 14:25; 19:5 en 19:9, vergelyk Janzen 1980:54-62) word die aard van die openbaring beskryf. Binne die konteks verskaf hierdie verse die antwoord op die vraag 'hoe lank?', waarmee die boek begin het.

Wanneer die antwoord in 2:4-5b verwoord word, geskied dit in die vorm van 'n wysheidspreuk (Jöcken 1977b:327), waar twee groepe teenoor mekaar gestel word (vergeelyk Genesis 15:6; Levitikus 25:18; 26:3; Jesaja 7:9; Jeremia 18:4; Esegïel 18:9; Psalm 7:1; 11:2; Spreuke 2:7; 21:3 Job 4:7).

In 2:5c-20 volg vyf wee-uitroepe. Hierdie genre kom dikwels in die Ou Testament voor, veral by die profete. In Jesaja kom die grootste konsentrasie wee-uitroepe voor (1:4, 24; 3:9, 11; 5:8, 11, 18, 20, 21, 22; 6:5; 10:5; 17:12; 18:1; 28:1; 29:1, 15; 30:1; 31:1). Dit is net in Jesaja (Jesaja 5:8-23) en in Habakuk (Habakuk 2:6-20) waar daar 'n hele reeks wee-uitroepe voorkom.

Die oorsprong van die wee-uitroepe is omstrede. Sommige soek dit in die kultus (Westermann 1967:194-198), ander in die begrafnislied (Clifford 1966:459-460), ander in die wysheidstradisie (Gerstenberger 1962:261). Whedbee (1971:80-110) het in sy analise van die wee-uitroepe in Jesaja tot die konklusie gekom dat hierdie uitroepe waarskynlik hulle oorsprong in die wysheid het. In die wee-uitroepe word veral die sosiale verval van die samelewing aangespreek. As sodanig word daar in die wee-uitroepe ook aangesluit by die juridiese materiaal in die Ou Testament.

In terme van die literêre struktuur van die boek Habakuk is dit nie van soveel belang om die oorsprong van die wee-uitroepe vas te stel nie, maar wel om die funksie daarvan in die konteks te bepaal. Dit is duidelik dat dit in die wee-uitroepe gaan om 'n veroordeling van die goddelose veroweraar. In die wee-uitroepe word telkens 'n omkeer van rolle in die vooruitsig gestel. Uiteindelik sal die sosiale verval waarvoor die goddelose verantwoordelik is (vergeelyk 1:2-4) sy ondergang bewerkstellig.

Wanneer die hoofstuk in sy geheel beskou word, is dit duidelik dat die tema van die boek ook hier aan die orde gestel word. In 2:1 word dit duidelik gemaak dat die wanhopige vraag van die profeet in 1:17 nie die laaste woord is wat gespreek kan word nie. Jahwe het 'n antwoord! In 2:2-3 word beklemtoon dat die antwoord binne die eskatologiese raamwerk van God se plan inpas, daarom word in die antwoord (2:4-5b) nie ongekwalifiseerd heil voorspel nie, maar enersyds 'n oordeel oor die goddelose uitgespreek, andersyds 'n oproep tot die regverdige gerig om getrou te bly. Die wee-uitroepe is die bevestiging dat die goddelose wel sy verdiende loon sal kry, dat daar 'n omkeer van rolle sal plaasvind.

8.9 DETAILANALISE

Stansa I

Strofe A

Hierdie strofe vorm die oorgang tussen die profeet se wanhopige vraag in 1:17 en die antwoord wat hy in 2:2 van Jahwe ontvang. Die klem val enersyds op die afwagting van die profeet. Daardeur word spanning geskep. Andersyds word die sekerheid dat Jahwe sal antwoord, dat Hy sal reageer op die noodroep van die צָרִיק, beklemtoon. God se antwoord kan nie afgedwing word nie, die profeet moet daarop wag (Jeremia 28:11; 42:7; vergelyk ook 2 Samuel 7:4-5).

In stige 1 (1ab) word deur middel van 'n chiasme beskryf hoe die profeet wag op die antwoord van Jahwe. מְשַׁמְרֶת (1a) dui op die wagtoring in die vestingmuur, מְצוֹר (1b) op die vestingmuur self. Hierdie militêre terme roep die beeld op van 'n wag wat waghou om die inwoners van die stad vroegtydig te waarsku teen enige vyandelike aanval. In die vorige paragraaf is daarop gewys dat die terminologie dikwels op die profete toegepas word. Dit was hulle taak om die volk in te lig oor die planne van Jahwe.

Habakuk wag op die antwoord van Jahwe. Dit word in stige 2 (1cd) duidelik. Hy kyk (וְאֶצְפָּה), angstig soos die wagter wat tuur (לְרֵאוֹת) oor die vlaktes buite die stadsmure. Twee aspekte is by die antwoord belangrik. In die eerste plek wil hy hoor wat die Here hom gaan antwoord (מֵהֲיִנְקָר־בִּי). Hy het 'n aantal twyfelende vrae aan Jahwe gestel. Nou wag hy dat Jahwe sy twyfel uit die weg sal ruim. Daar is egter ook 'n meer persoonlike aspek by die antwoord betrokke. Die profeet wag ook om te wete te kom wat hyself moet antwoord op sy protes. תוֹכַחַת kom veral in die wysheidsliteratuur voor (vergeelyk Spreuke 1:23, 25, 30; 3:11; 5:12; 6:23; 10:17; 12:1; 13:18; 15:5, 10, 31, 32; 27:5; 29:1, 15; Job 13:6; 23:4; Psalm 38:15; 39:12; 73:14). Die woord dui meestal op 'n teregwysing, maar ook op 'n protes of 'n pleidooi. Binne die konteks is 'protes' 'n aanvaarbare betekenismoontlikheid. In Habakuk 1:12d het die profeet gekla dat Jahwe die goddelose Galdeërs tot 'n strafwerktuig (לְהוֹכִיחַ) bestem het. Die volk wat wag op 'n antwoord van Jahwe, op 'n woord wat orde sal bring in die chaos, word daardeur in nog groter ellende gedompel. Jahwe se woord (הוֹכִיחַ) het 'n wederwoord van protes (תוֹכַחַתִּי) by die profeet ontlok. Nou wag hy angstig om te hoor wat hy op sy protes moet antwoord, hoe hy daarop moet reageer.

In strofe A word die verwagting geskep dat Jahwe op die toneel sal verskyn. Hierdie strofe dien as voorbereiding vir stansa II, waarin die antwoord van Jahwe in detail aan die orde gestel word.

Stansa II

Die stansa word ingelei deur 'n monostige (2a) waarin aangedui word dat die profeet nie tevergeefs op Jahwe gewag het nie. Jahwe reageer op die noodkreet van sy profeet. Anders as in 1:5-11, waar die reaksie van Jahwe direk op die klag volg sonder enige inleiding, word hier spesifiek vermeld dat Jahwe geantwoord het.

Die res van die hoofstuk moet gesien word as deel van die antwoord van Jahwe. Dit kan in verskillende substansas, elk weer onderverdeelbaar in strofes, verdeel word.

* Substansa II¹

Strofe B

Wanneer Jahwe die profeet antwoord, is dit nie by wyse van 'n direkte antwoord soos by die meeste ander profeteboeke nie, maar by wyse van 'n opdrag waarin die aard van die antwoord beklemtoon word. Daardeur word die eskatologiese karakter van die antwoord uitgewys. Ou-Testamentiese eskatologie is 'n omvattende en dikwels omstrede onderwerp (Preuss 1978:1-19). Die term word hier gebruik om te verwys na die verwagting dat Jahwe in die nabye toekoms sal ingryp in die nood van sy volk. Hy sal 'n einde maak aan die heerskappy van die goddelose en 'n tydperk van verlossing vir sy kinders laat aanbreek (vergelyk Preuss 1978:6-8).

In stige 4 (2bcd) ontvang die profeet die opdrag om die openbaring (יְהוָה) neer te skryf (כְּתוּב) en dit op tablette (תְּלַחֲוֹת) te graveer (בְּאֵר). Die יְהוָה is die antwoord van Jahwe, wat nie noodwendig die vorm van 'n visioen aanneem nie, maar ook 'n woordopenbaring kan wees (vergelyk die bespreking van יְהוָה in hoofstuk 4). Hierdie openbaring moet Habakuk, soos Jesaja voor hom (Jesaja 8:1-3; 30:8), neerskryf as 'n getuie van Jahwe se woord. Die antwoord moet dus gepubliseer word (vergelyk Deuteronomium 27:8). תְּלַחֲוֹת kan dui op tablette van klei, klip, hout of metaal. Omdat daar in 2d met 'n 3 manlik enkelvoud pronominale suffiks na תְּלַחֲוֹת terugverwys word, is dit moontlik dat die meervoud verklaar moet word as 'n meervoud van uitgebreidheid. Die bedoeling is dan dat die profeet die openbaring op 'n groot tablet moet neerskryf (Van der Woude 1978:34). Die doel van die opskrywe word in 2d uitgespel: לְמַעַן יְרוּץ קוֹרְאָ בּוֹ. Die betekenis van dié frase

is omstrede. Normaalweg word die klem geplaas op **קוֹרָא בּוֹ** en **יְרֵיץ** gesien as 'n adverbiale bepaling daarvan. Van der Woude (1978:34) verstaan die frase so en vertaal dit met 'opdat iemand die daarop leest, dit snel kan doen' (vergelyk ook die NAB). Deden (1953:262) meen die frase beteken dat elke verbyganger dit maklik moet kan lees. Horst (1964:176) meen weer elke verbyganger moet die inhoud van die openbaring vinnig gaan oordra. Holt (1964:298-302) dui egter aan dat **יְרֵיץ** as die hoofsin en **קוֹרָא** as die subjek beskou moet word indien erns gemaak word met die Hebreeuse sintaksis, dus: 'sodat hy wat dit lees, kan hardloop'. Hy beklemtoon dat **יְרֵיץ** in hierdie konteks metafories gebruik word om te dui op die korrekte lewenswyse, die korrekte houding teenoor God (vergelyk Jesaja 40:31; Jeremia 8:6; 23:21; Psalm 19:6; 119:32; 147:15). Janzen (1980:68-70) voer dit nog verder deur te wys op die ooreenkomste tussen Habakuk 2:2-3 en Jesaja 40:1-31. In laasgenoemde perikoop kom 'n eskatologiese visioen voor waarin die koms van Jahwe beskryf word. In vers 31 word beklemtoon dat die wat op die Here wag (**קוֹה**) die krag kry om te hardloop (**יְרֵיץ**). Dit is opvallend dat 'n werkwoord in die semantiese veld 'wag' ook in hierdie strofe voorkom (**יְהַיָּה** in 3c). Daaruit konkludeer Janzen dat die korrekte reaksie by die een wat die antwoord van Jahwe hoor, tweeledig is: Hy moet hardloop (volhard op die regte pad sonder om af te wyk of moeg te word) en wag (met geduld en vertrouwe wag op die verlossing wat Jahwe skenk). Habakuk ontvang dus die opdrag om die openbaring te publiseer sodat die regverdiges kan leer om die regte lewenshouding te openbaar.

In stiges 5 (3ab) en 6 (3cd) word die aard van die antwoord beskryf. Die antwoord is van so 'n aard dat daar 'n tyd sal verloop tussen die bekendmaking en die vervulling daarvan. Dit beteken egter nie dat dit onbetroubaar is nie. Die profeet ontvang die opdrag om dit openbaar te maak, juis omdat die antwoord van Jahwe absoluut betroubaar is.

Deur die parallelisme in stige 5 (3ab) word bevestig dat die **יְהַיָּה** betroubaar is. Die stige word dikwels verkeerd verstaan. Volgens die tradisionele interpretasie is **עוֹר** (3a) 'n bywoord en **יְהַיָּה** (3b) 'n Qal of Hif'il jussief 3 manlik enkelvoud van **פָּרַח** 'snuif, hyg'. Daarvolgens beteken die frase dat die openbaring *nog* vir 'n spesifieke tyd sal duur, dat dit *hyg* (= voortspoed) na die einde (vergelyk die NAB). Janzen (1980:54-62) het egter oortuigend betoog dat die agtergrond van hierdie stige in die wysheidsliteratuur gesoek moet word. In Spreuke 6:19; 12:17; 14:5, 25; 19:5, 9 kom die naamwoorde **יְהַיָּה/עוֹר** voor. Dit dui op 'n getuie, byvoorbeeld in 'n hofszaak. Boonop word die naamwoorde gekwalifiseer, óf deur 'n vorm van **כֹּזֵב** - wat dan dui op 'n valse getuie, óf deur 'n vorm van **אֱמֵן** - wat dan dui op 'n betroubare getuie. Dit is sekerlik nie toevallig dat al vier hierdie woorde in 2:2-4 voorkom nie. **עוֹר**

word dus hier beskou as 'n infinitief of partisipium (vergelyk Cowley 1976:198 vir hierdie eienaardige vorm van die partisipium) van עָוַר 'getuig'. יָפַח is 'n partisipium van יָפַח "n uitspraak maak" (vergelyk Loewenstamm 1980:137-145). Deur hierdie twee vorme word bevestig dat die הוֹוֹן getuig van Jahwe se werk. Die antwoord is 'n getuie van die מוֹעֵד en קָץ מוֹעֵד dui op die tydstip wat deur Jahwe vasgestel is (Psalm 75:3). קָץ dui op die eindtyd (Esegïel 21:25, 29, 34; 35:5). Deur וְלֹא יִבְזֶה (3b) word die betroubaarheid van die antwoord beklemtoon. Dit getuig op onbedrieglike wyse van die einde (vergelyk Van der Woude 1978:35 vir 'n soortgelyke interpretasie van die stige).

Deur hierdie stige kry die openbaring van Jahwe 'n eskatologiese karakter. Dit word bevestig dat Jahwe met die wêreld op pad is na 'n eindbestemming (Janzen 1980:66). God het 'n doel met sy volk. Wanneer Hy sy bestemming bereik het, breek 'n nuwe tydperk in die geskiedenis aan. Wanneer die stige só gelees word, maak die vorige stige en die interpretasie van יָרִיךְ as 'n volhardende voortgang in die weë van Jahwe, sin.

In stige 6 (3cd) kom die eskatologiese karakter van die antwoord weer na vore. Die antwoord is 'n antwoord wat op weg na die einde toe in vervulling sal gaan. Dit mag oënskynlik voorkom of die koms van Jahwe vertraag word (אִם-יִתְמַקְּדָה). Die korrekte optrede van die een wat aan verdrukking uitgelewer is, is om met volharding te wag op die uitkoms, die waar-word van die openbaring (תִּכְהֶ-לֵךְ). Dit sal nie 'n tevergeefse wag wees nie. Wat Jahwe beloof het sal verseker gebeur (לֹא יִאָחֵר) en sal nie wegbly nie (כִּי-בֹא יָבֹא).

In hierdie strofe word aangetoon dat Jahwe met sy volk en met die wêreld op pad is na die einde toe. Die antwoord wat die profeet ontvang, is 'n betroubare getuie hiervan. Die eskatologiese karakter van die antwoord vereis van die profeet en sy geesgenote dat hulle aan die een kant aktief besig sal wees om op die regte manier te lewe, aan die ander kant moet hulle passief - maar met volharding - wag op die aanbreek van die tyd wat Jahwe bepaal het.

Strofe C

Wanneer die eintlike antwoord van Jahwe weergegee word, geskied dit, soos in 1:5-11, sonder waarskuwing. Deur die klem wat in die vorige strofe op die eskatologiese karakter van die antwoord geplaas is, is spanning geskep. Die profeet moes inderdaad wag (3c) op die antwoord van Jahwe!

In stige 7 (4abc) word die lot van die goddelose en die regverdige uitgespel. 4ab gryp terug na die vraag van die profeet in 1:17. Daar is die onversadigbare mag van die goddelose veroweraar beklemtoon, 'n mag wat alle perke oorskry en op die ou einde neerkom op selfverheerliking en selfvergoddeliking. By wyse van 'n emfatiese sin word die wese van die goddelose mag (נָפְשׁוֹ בּוֹ) onmiddelik getipeer as vermetel (הִנֵּה עֲפָלָה). Sy optrede getuig van 'n arrogansie, 'n *hubris*, wat Jahwe nie kan duld nie. Daarom is daar vir hom geen hoop nie (לֹא יִשְׁרָה נָפְשׁוֹ בּוֹ). יִשְׂרָאֵל word dikwels in die wysheidsliteratuur gebruik om te dui op die regte lewenshouding, op dit wat aanvaarbaar, betroubaar en die moeite werd is (Psalm 7:1; 11:2; Spreuke 2:7; 21:3; Job 4:7). Wanneer daar van die goddelose gesê word dat sy wese nie reg is in hom nie, word daarmee 'n oordeel oor hom uitgespreek. Binne die konteks dui dit nie net op 'n morele tekortkoming nie, maar op die vernietiging van die bestaansreg, die uitwis van die hele wese (Szeles 1987:31). In skerp kontras hiermee sal die regverdige die lewe behou (יִחְיֶה יְהוָה) in 4c). Hier word die terminologie van 1:2-4 en 1:12-13 weer na vore geroep. 'n Radikale omkeer van rolle het egter plaasgevind. In 1:2-4 word die regverdige omsingel, in 1:13 verslind. Hier is dit egter hy wat die lewe behou, terwyl die goddelose tot niet gaan. Daar is egter 'n voorwaarde verbonde aan die behoud van die lewe. Die regverdige sal net die lewe behou as hy getrou bly (בְּאֵמוּנָתוֹ). Dit is nie presies duidelik wat אֵמוּנָה in hierdie konteks beteken nie. Janzen (1980:60-62) betoog op grond van die parallele tussen 2:2-3 en talle passasies in Spreuke en die voorkoms van אֵמוּנָה in Spreuke om na 'n betroubare getuie te verwys, dat אֵמוּנָה ook hier moet dui op die betroubaarheid van die antwoord. Die regverdige sal dus leef omdat die antwoord betroubaar is. Hy verskraal egter die betekenis van die stige as hy dit so interpreteer. Daar is reeds beklemtoon dat die antwoord betroubaar is, die regverdige sal die lewe behou as hy daaraan vashou. Hier word teruggegryp na Jesaja 'die in gelovige standvastigheid de enig mogelijke vorm van werklike en blijvende existensie zag' (Van der Woude 1978:38, vergelyk Jesaja 7:9; 26:2-3; 28:16; 30:15). אֵמוּנָה dui op standvastigheid, getrouheid aan Jahwe in die aangesig van nood en verdrukking (Szeles 1987:32-33). In die lig van die eskatologiese karakter van die antwoord, dui die oordeel hier op veel meer as 'n oordeel oor die Galdeërs, lewe op meer as net die voortsetting van die politieke bestaan van Juda. Dit gaan eerder om die eskatologiese stryd tussen God en die goddelose. In dié stryd kan daar net een Wenner wees, naamlik God. Die regverdige, wat in 'n bese wêreld waarin totale verval ingetree het (1:2-4), na die wil van God lewe, sal *lewe* as hy tot die einde toe getrou bly.

Dit is sintakties onmoontlik om stige 8 van stige 7 los te maak. Daarom moet 5ab as deel van die antwoord van Jahwe gesien word. Die sintakties-konsentriese struktuur

bevestig dat die twee stiges 'n eenheid vorm. 4c staan in die sentrum van die antwoord en verteenwoordig die draaipunt van die boek.

In 5ab word beklemtoon wat reeds in 4ab gesê is. **כִּי נֶאֱרַךְ** in 5a is 'n bevestiging van die voorafgaande. **וְהִיָּיָן** dui binne hierdie konteks op die veroweraar wat dronk geword het van sy eie mag (Janzen 1982:406). In 1:13c is die goddelose veroweraars beskryf as **בּוֹגְרִים** 'onbetroubare mense'. Deur fyn woordspel word nou bevestig dat dit sy magsdronk optrede is wat hom bedrieg het (**בּוֹגַד**), juis daarom is hy onbetroubaar. In 4a is die goddelose getipeer as vermetel. In 5b word hy beskryf as 'n hooghartige mens (**גָּבַר יְהִיר**). Juis hy wat in sy vermetelheid dink dat hyself 'n godheid is, hy wat hom verlustig in sy mag, word deur sy eie magsdronk optrede mislei. Daarom kom hy tot 'n val (**לֹא יִנְהָה**). Laasgenoemde werkwoord kom van dieselfde stam as die meer bekende naamwoord **נְהָה** 'woonplek'. Die werkwoord dui daarop dat hy sy woonplek nie sal behou nie, hy sal sy lewe met ander woorde verloor.

Strofe C bevat die inhoud van die antwoord wat die profeet moes neerskryf. Dit moet eskatologies geïnterpreteer word. Twee groepe word hierin teenoor mekaar gestel. Die goddelose, wat in 1:5-11 en 12-17 geteken is as iemand wat sonder ophou vernietiging saai, is in sy wese korrup en gaan onvermydelik sy einde tegemoet. Hoewel sy heerskappy tans nog onaantasbaar lyk, is hy op pad na die bestemde tyd van afrekening wat Jahwe bepaal het. Die regverdigte moet in die huidige tyd getrou bly, dan sal hy die lewe behou.

* Substansa II²

Strofe D

In strofe D vind daar 'n oorgang plaas vanaf die beskrywing van die oordeel oor die goddelose, na 'n beskrywing van sy optrede en die reaksie wat dit ontlok. Hierdie strofe dien as inleiding tot die wee-uitroepe, as kommentaar op die antwoord van Jahwe in strofe C (Krüger 1987:49). Dit word egter steeds in die mond van Jahwe gelê. As sodanig is dit 'n oordeel wat oor die goddelose uitgespreek word. Dit is 'n presisering van die oordeel wat reeds in 4ab en 5ab opgeteken is.

In stige 9 (5cd) word 'n vergelyking getref tussen die vernietigende optrede van die goddelose veroweraar en die gulsigheid van die dood. Met terminologie wat herinner aan die Ugaritiese mitologie, waar die god Mot beskryf word as iemand met 'n oopgesperde keel en 'n onversadigbare eetlus, word die onstuitbare mag van

die goddelose beskryf. Hy sper sy keel wyd oop soos die doderyk (כְּשֹׂאוֹל), hy is onversadigbaar soos die dood (כְּמֹת). Soortgelyke voorstellings kom dikwels in die Ou Testament voor (vergelyk Psalm 49:5; Spreuke 1:12; 16:14; 27:20; 30:15-16; Jesaja 5:14; 28:15; Jeremia 9:21).

In stige 10 (5ef) word aangesluit by die voorstellings in 1:5-11 en 13-17. Die veroweraar word geteken as iemand wat sonder ophou nasies versamel (אֶסְף־עַם וְקָרַבְתִּי). Daar is oënskynlik geen keer aan sy mag nie.

In stige 11 (6abc) vind daar egter 'n wending plaas. Die rolle word omgeruil. Deur 'n retoriese vraag word beklemtoon dat die nasies teen die veroweraar in opstand gaan kom. Die wyse waarop hy teen hulle opgetree het, gaan sy eie lot bepaal. Hulle opstand word beskryf in terme van spotliedjies wat hulle oor hom sing. 'n מְשַׁלֵּם kan dui op 'n spreuk waardeur 'n lewenswaarheid oorgedra word. Dit kan ook dui op 'n klaaggesang. Deur die gebruik van die term word beklemtoon dat dit wat die volke oor die goddelose sê, so vas staan dat hulle nou reeds die spotlied of klaaggesang oor hom kan aanhef. Deur die hendiades הִירוּת מְלִיצָה word gesuggereer dat die liedere die karakter dra van 'n raaiselagtige of dubbelsinnige uitspraak. In die uitsprake wat volg, word met bytende sarkasme die spot gedryf met die veroweraar. In die vorige strofe is hy met die dood vergelyk, nou word by wyse van die vyfvoudige הוֹיִ אָנֹכִי aangetoon dat hyself reeds so goed soos dood is.

Strofe D is die oorgang tussen die antwoord van Jahwe en die wee-uitroepe. Die goddelose se magshonger is so onversadigbaar soos die dood. Diegene wat hy verower het sal egter teen hom draai, dan sal die dood hom inhaal.

* Substansa II³

Die wee-uitroepe word ingelei deur stige 12 (6d). Dit is 'n monostige wat as skakel tussen die voorafgaande en die daaropvolgende dien. Die 3 manlik enkelvoud werkwoord moet as 'n onpersoonlike werkwoord gesien word. Dit kan vertaal word met: 'so lui dit'.

Strofe E

Die eerste wee-uitroep handel oor die hebsug van die veroweraar. Hy is voortdurend daarop uit om meer en meer in te palm.

In stige 13 (6ef) word beklemtoon dat hierdie hebsug 'n onregverdigbare houding is. Die veroweraar verryk hom (הִמְרִיכָה) met dit wat nie aan hom behoort nie (לֹא-לוֹ).

Laasgenoemde verwys na die finansiële verpligtinge wat die veroweraar op die ander volke lê in die vorm van materiële verliese en tribuut. Die vraag עַרְמָתִי (6f) staan op 'n sintakties ongewone plek en verkry daardeur besondere klem. Hierdie vraag sluit aan by die vraag waarmee die boek begin het, maar kry in die mond van die volke wat spotliedere sing 'n sarkastiese ondertoon. Dit is nou nie meer 'n wanhoopsvraag nie, maar 'n bevestiging dat die einde naby is (vergelyk פָּתַע in 7a). Die veroweraar is iemand wat verpandte goed (עֶבְרִיט) inpalm (מִכְבִּיר). עֶבְרִיט is 'n *hapax legomenon* en dui skynbaar op iets wat verpand is. Die woord is ontleen aan die gebruik in die Israelitiese samelewing dat die rykes geld uitleen aan die armes, maar dan 'n besitting as pand of sekuriteit neem (Eksodus 22:25; Deuteronomium 24:12; Job 24:3). Hierdie praktyk het dikwels aanleiding gegee tot uitbuiting (Amos 2:6-8). Op die volkerewêreld toegepas dui dit daarop dat die veroweraar besittings en ander vorme van tribuut ingesamel het om die onderworpenheid en afhanklikheid van die ander volke te verseker. Van der Woude (1978:43) dui aan dat hierdie ongewone woord moontlik dubbelsinnig bedoel word. Dit is moontlik dat hier 'n woordspel plaasvind met עֵבַר טִיט "n wolk van drek". So gesien, beteken dit dat die rykdom wat die veroweraar op onregverdige wyse bekom, op die ou einde heeltemal waardeloos sal blyk te wees.

Wat in stige 13 in die derde persoon gesê is, word in stiges 14-16 spesifiek op die veroweraarsvolk toegepas (tweede persoon). Die retoriese vraag in stige 14 (7abc) en die vooropstelling van die bywoord פָּתַע in 7a bevestig dat diegene wat aan die veroweraar ondergeskik is, teen hom gaan draai. Die ondergeskiktes word in 7a beskryf as נִשְׁכָּרִיךְ 'jou skuldeisers'. Die wat by die veroweraar in die skuld is, gaan teen hom draai en sy skuldeisers word. Die woord word waarskynlik dubbelsinnig bedoel. נִשְׁךְ kan ook 'byt' beteken. Die onderdrukte gaan teen die onderdrukker draai en hom byt. Die veroweraar is in 1:8 en 13 beskryf as iemand wat ander volke verslind, nou gaan hulle hom verslind. מוֹצְאוֹיָרִיךְ in 7b dui daarop dat hy wat vrees by ander ingeboesem het, self aan die bewe sal gaan. Hy sal self in 'n prooi (מִשְׁפָּה in 7c) verander. Hulle sal hom plunder, sodat daar niks van hom oorbly nie.

Die omkeer van rolle word deur die parallelisme in stige 15 (8ab) bevestig. Die veroweraar het baie nasies geplunder (8a), nou sal dié wat oorbly hom plunder (8b). Die vergeldingsdogma tree in werking. Wat hy aan ander gedoen het, sal hulle aan hom doen.

Die strofe word in stige 16 (8cd) afgesluit met 'n redegewende konstruksie. Die omkeer van rolle sal plaasvind omdat daar bloedskuld op die hoof van die veroweraar rus. Hy het baie mensebloed vergiet (מִדְּמֵי אֲנָם), geweld gepleeg teen

lande (נחמס־אַרץ), teen stede (קַרְיָה) en die inwoners daarvan (וְרַב־יִשְׁבֵּי בָהּ). Hierdie bloed roep om vergelding.

Strofe F

In die tweede wee-uitroep gaan dit ook om die uitbuiting van ander volke, maar hier val die klem veral op die sekuriteit wat die veroweraar daarmee vir homself en sy dinastie wou verseker.

In stige 17 (9abc) word klem gelê op die winsmotief agter die verowering en die doel daarvan. Die frase בַּצַּע בְּצַע in 9a belemtoon dat die veroweraar daarop uit was om 'n groot wins te maak. Die wins word egter op onregverdige wyse (רַע) ingevorder met die oog daarop om sy eie familie (לְבֵיתוֹ) te bevoordeel. Wat elders in die Ou Testament dui op 'n sosiale misdryf (Spreuke 1:19; 15:27; Jeremia 6:13; 8:10; Esegïel 22:27), word hier op die volkerewêreld toegepas. Die fokus is op die uitbuiting van ander volke deur die gebruik van geweld en die invordering van tribuut. בַּצַּע kan hier egter ook dubbelsinnig geïnterpreteer word. Die woord word ook gebruik vir 'afknip' (Jeremia 51:13). Terwyl hy besig is om wins te maak, is hy ook besig om sy eie lewensdraad af te knip! In 9b word die doel van die winsbejag uitgespel, naamlik om vir homself 'n nes in die hoogte te bou (לְשׂוּם בְּמָרוֹם קִנּוּ). Die verwysing moet nie letterlik geïnterpreteer word nie. Dit is 'n metaforiese beskrywing wat dui op onaantasbaarheid en veiligheid. Dit is bekend dat 'n roofvoël sy nes hoog in die kranse bou waar roofdiere dit nie kan bykom nie (Numeri 24:21; Obadja 4). In 1:8 is die Galdeërs voorgestel as arende wat vanuit die hoogte neerskiet op 'n prooi. Die doel van hulle uitbuiting en onderdrukking is om vir hulleself 'n onaantasbare en veilige posisie te verseker. In 9c word die doel nog verder uitgespel. Hy wou homself vrywaar van onheil (לְהִנָּצֵל מִקָּרִי־רַע). Deur die herhaling van רַע in hierdie stige word die ironie van die situasie beklemtoon. Die veroweraar probeer alles in sy vermoë om onheil vry te spring, maar bring daardeur juis onheil oor homself.

Dit word in stige 18 (10abc) beklemtoon waar daar weer 'n oorgang is van die derde na die tweede persoon. Die veroweraar het baie planne gemaak (וְעֲצָתָּהּ) wat tot sy eie voordeel moes strek. Dit sal egter die teenoorgestelde uitwerking hê. Sy planne bring onheil oor sy dinastie (בְּשַׁח לְבֵיתָהּ). Hy wou baie nasies vernietig (קִצְוֹת־עַמִּים רַבִּים), maar daardeur het hy 'n einde aan sy eie lewe gemaak (וְחֹטֵא נַפְשָׁהּ, vergelyk Spreuke 20:2).

In stige 19 (11ab) word die strofe op onverwagse wyse afgesluit. Die veroweraar het, so het hy gedink, vir hom 'n veilige plek ingerig, hy het hom verskans teen die

aanslae van ander. Maar juis in sy veilige skuilplek sal hy aangekla word, deur niks minder as sy eie bouwerk nie! Selfs die klippe in die bouwerk (אֲבָן מְקִיר) sal skreeu (תִּזְעַק) oor die onreg wat hy pleeg. Dieselfde werkwoord is in 1:2c gebruik om die hulpgeroep van die profeet te beskryf. Die geroep was nie tevergeefs nie, selfs in sy eie skuilplek word die goddelose deur sy eie bouwerk aangekla. Dit word boonop beaam (יַעֲנֵנִי) deur die balke (בְּפִיט מַעֲזָן) in die bouwerk. Sintakties dien hierdie stige as rede vir die oordeel wat in die vorige stige oor die veroweraar uitgespreek is.

Soos in die eerste wee-uitroep, word die omkeer van rolle ook hier beklemtoon. Die planne van die veroweraar sal teen hom draai en op die ou einde sy ondergang bewerkstellig.

Strofe G

Die derde wee-uitroep wyk af van die vorige twee omdat geen oorgang na die tweede persoon plaasvind nie. Dit word as argument gebruik om hierdie strofe as 'n latere byvoeging te tipeer (Van der Woude 1978:45). Daarmee word die verassingselement wat in die strofe opgesluit lê, egter misken. Vir die eerste keer sedert Jahwe in stige 3 aan die woord gekom het, word Hy by name vermeld, dit nogal by die Naam wat sy weergalose almag en grootheid die beste beskryf (יְהוָה יִצְרָאֵל). Daarom is dit ook nie vreemd dat die redegewende konstruksie aan die einde van die wee-uitroep (stige 22) in hierdie geval nie 'n onheilsuitspraak is nie.

Die wee-uitroep word ingelei deur 'n uitspraak in die derde persoon (stige 20 [12ab]). Daar word verwys na die bouwerk (בְּנֵה) van die veroweraar, na die dinge wat hy tot stand wou bring (בִּוּנָיו). Dit gaan om die dinge wat hy wou doen om vir homself naam te maak. Hier word gesinspeel op 4ab en 5ab. Die veroweraar wou in sy vermetele oormoed homself verhef. Die selfverheffing het egter geskied ten koste van ander (בְּדַמִּים 'met bloed/moord' en בְּעֲוֹנָה 'met onreg'). Hierdie stige vertoon ooreenkomste met Jeremia 22:13 en Miga 3:10. Dit is egter nie nodig om daarin afhanklikheid te sien nie (Van der Woude 1978:46), maar bloot 'n bekende voorstelling in die volksmond.

In stige 21 (13abc) tree die verrassende na vore. Waar die verwagte oorgang na die tweede persoon moet plaasvind, word klem geplaas op die werk van Jahwe. In 13a kom 'n retoriese vraag voor, waardeur die optrede van Jahwe beklemtoon word. Boonop word הִנֵּה deur die vreemde posisie wat dit in die sin inneem, vooropgestel. Wat volg is werklik die werk van יְהוָה יִצְרָאֵל! Daar word aangesluit by die

eskatologiese karakter van die antwoord wanneer beklemtoon word dat dit van Jahwe af kom dat dit waarvoor die volke gewerk het, in vlamme opgaan (וְיִגְעַר וְיִבְרֹאשׁ עַמִּים בְּרִי-אֵשׁ), dat dit waarvoor nasies hulle afgesloof het, tot niks kom nie (לְאֲמִים בְּרִי-רִיק יַעֲפוּ). Laasgenoemde twee frases is 'n aanhaling van Jeremia 51:58. Dit dui nie noodwendig op afhanklikheid van Jeremia nie, maar wel op bekendheid met dieselfde voorstellings. Wat hier beklemtoon word is die totale ommekeer van die bestaande wêreldorde. Jahwe heers, Hy sal 'n einde bring aan die onreg.

Die uiteinde hiervan word in stige 22 (14abc) aan die orde gestel. Die aarde sal vol word (תִּמְלֵא) van die magtige teenwoordigheid (קְבוֹרָה) van Jahwe. Hierdie frase stem ooreen met Jesaja 6:3 en 11:9. Eggos hiervan word ook aangetref in die sogenaamde Jesaja-apokalips (Jesaja 25:6-12; 26:1-15). Die allesoorweldigende teenwoordigheid van Jahwe kan vergelyk word met die water wat die seabodem oordek (כַּמַּיִם יִכַּסּוּ עַל-יָם). In die heilsryk wat sal kom, is daar nie plek vir enige ander mag as dié van die Here nie.

Dit blyk uit bogenoemde dat hierdie wee-uitroep nie as latere toevoeging nie, maar juis as sleutel tot die verstaan van die wee-uitroepe en die eskatologiese karakter van die perikoop geïnterpreteer moet word. Hier word teruggegryp na 2:2-3, waar die profeet opgeroep is om te wag op die koms van Jahwe. Hy moes volhard, want verlossing is seker. Hier word ook teruggegryp na 2:4-5a. Die een wat getrou bly, sal sien dat die vermetele inderdaad sy eie ondergang bewerkstellig. Wanneer alles uitloop op die bestemming, die tyd wat Jahwe bepaal het, sal net die magtige en reddende teenwoordigheid van Jahwe oorbly.

Dit is tekenend van die hele gedagtegang van die perikoop dat hierdie wee-uitroep die middelste van die vyf wee-uitroepe is. Daardeur kom 'n konsentriese struktuur tot stand. Net soos 2:4c die sentrum van die boek vorm, vorm hierdie wee-uitroep die sentrum van die kommentaar op 2:4-5b. Dit is ook simbolies dat die reddende mag van Jahwe eers hier geopenbaar word - dit lê in die aard van Jahwe se 'op-pad-wees' met die wêreld (2:2-3) dat die regverdige met volharding (2:4c) op redding moet wag.

Strofe H

Die vierde wee-uitroep keer terug na die opbou van die eerste twee, maar nou vind die oorgang na die tweede persoon reeds in die wee-uitroep self plaas. Die onreg van die veroweraar word hier tot sy volle konsekwensie deurgetrek. Hy word

geteken as iemand wat ander bedwelmende drank laat drink het, maar nou self die beker van onheil en skande sal moet ledig.

In stige 23 (15abc) word die klem geplaas op die magsdronk optrede van die veroweraar (vergelyk 2:5a!). Hy word beskryf as iemand wat sy medemens sterk drank te drinke gee (משקה רעהו). Onmiddelik word die vinger dan reguit na die veroweraar gewys: 'ja, jy wat jou opwekkingsdrank meng' (מספח חממה). חממה word hier, soos in Hosea 7:5; Jesaja 27:4; Jeremia 25:15; Job 29:6; 20:17, gebruik as aanduiding van drank. Wat veral hier beklemtoon word, is die opwekkende invloed van drank. חממה dui in verskillende kontekste op hitte, hetsy die oorsprong woede, drank of seksuele opwekking is. Laasgenoemde twee noempotensies is albei binne die konteks moontlik. Miskien word die term hier doelbewus gebruik omdat dit dubbelsinnig geïnterpreteer kan word - dit verwys na die drank self, maar ook op die immorele uitwerking daarvan. Die immorele uitwerking van die drank word onmiddellik aan die orde gestel. Die veroweraar gee die drank sodat sy medemens dronk kan word (ואף שכר). Die doel daarmee is om na hulle geslagsdele te kyk (למען הביט על-מעוריהם). Hierdie woorde roep die beeld van 'n orgie na vore waar alle perke van moraliteit en sedelikheid oorboord gegooi word en mense uiting gee aan hulle dierlike wellus. Op figuurlike terrein is dit 'n beskrywing van die veroweraar se gewelddadige optrede teen ander volke, optrede wat die ander as't ware stroop van waardigheid en hulle naak, sonder enige verweer laat (vergelyk die beskrywing van die algehele samelewingsverval in 1:2-4 en die beskrywing van die optrede van die goddelose veroweraar in 1:5-11 en 1:12-17).

In stige 24 (16ab) word dit duidelik waarom dit gaan. Die veroweraar het hom versadig met skande in plaas van met eer (שבעת קלון מכבוד). Deur sy onversadigbare magshonger (2:5cd) het hy gemeen om roem (כבוד) vir homself te verwerf. Wat hy in werklikheid gedoen het, was om hom met skande (קלון) vol te stop. Die woordspel tussen כבוד en קלון bring die ironie hiervan na vore, des te meer as in ag geneem word dat die vorige wee-uitroep geëindig het met die versekering dat die aarde vol sal word van die כבוד חהנה. In 16b word die omkeer van rolle weer voorop gestel. Hy wat ander laat drink het, sal nou self moet drink (שתה גם-אמה) en homself ontbloot (והערל). Hy sal self onderwerp word aan die vernederende optrede waarmee hy ander getref het, hy sal self weerloos en naak staan.

Sy weerloosheid is 'n verskriklike weerloosheid, want die beker wat hy moet drink is die oordeelsbeker in die regterhand van Jahwe (stige 25). Die beeld van die כוס יהנה ימין ימין kom dikwels in die Ou Testament voor (Jesaja 51:17, 22; Jeremia

25:15, 17, 28; Klaagliedere 4:21; Esegïel 23:34; Obadja 16) en dui op Jahwe se oordeel. Die oorsprong daarvan is waarskynlik aan die regspraak ontleen (Krüger 1987:57, vergelyk Numeri 5:11-31) waar die praktyk voorgekom het dat 'n beskuldigde 'n beker van oordeel moes drink. As hy onskuldig blyk te wees, het die beker geen invloed op hom nie. As hy egter skuldig is, moet hy die rampspoedige gevolge daarvan dra. Wanneer Jahwe die goddelose oordeel, sal sy gewaande eer (קְבוֹרָה), wat in 16a reeds as skande beskryf is, in skande verander word (קִיָּלוֹן). Deur die chiasme in stiges 24 en 25 word dus gesuggereer dat dubbele skande hom sal tref.

Die rede vir die omkeer van rolle word in stige 26 (17ab) verskaf. Die geweld aan die Libanon (לְכַנּוֹן) sal die veroweraar oordek (וְרִבְסָה), die uitroei van die diere (שׁוֹר בְּהֵמוֹת) sal hom verskrik (וְיִחִיתֵן). Letterlik beteken hierdie woorde dat die uitroei van die seders op die Libanon en die verdelging van die dierelewe op die veroweraar gewreek sal word. Dit is inderdaad so dat veroweraarsvolke soos die Assiriërs en Babiloniërs die Libanon ontbos het vir hulle bouprojekte en groot skade aan die natuur aangerig het. Van der Woude (1978:49) dui aan dat die woorde ook figuurlik geïnterpreteer kan word, waar Libanon dui op alles wat mooi is in die wêreld, die diere op die vernietiging van volke. Binne die konteks maak so 'n interpretasie sin.

In stige 27 word die strofe afgesluit met presies dieselfde woorde as die eerste wee-uitroep. Die rede vir die omkeer van rolle moet gesoek word in die gewelddadige optrede van die veroweraars. Deur die herhaling van die stige kom 'n refrein tot stand. Daardeur word die oordeel oor die veroweraar onderstreep.

Strofe I

Die laaste wee-uitroep verskil heeltemal van die voorafgaande. Die הוֹי staan nie aan die begin nie, maar in die middel van die strofe. Die hele strofe is in die derde persoon. Boonop word hier nie oorgegaan na 'n redegewende oordeel soos in die vorige strofes nie. Uiteindelik handel die strofe ook oor 'n ander onderwerp, naamlik afgodediens. Geen wonder dus dat die egtheid van hierdie wee-uitroep in twyfel getrek word (Van der Woude 1978:50) of dat die omruiling van verse 18 en 19 bepleit word nie (Boadt 1982:187). Voorstanders hiervan misken egter die belangrike plek wat hierdie wee-uitroep in die hoofstuk inneem.

'n Verwysing na afgodediens is heeltemal gepas. In 1:11 en 1:16-17 is die veroweraar beskryf as iemand wat homself vergoddelik. Hy is vermetel (2:4a) en hoogmoedig

(2:5a), hy erken nie die heerskappy van God nie. Die dwaasheid van sy optrede word nou aan die kaak gestel. Deur die afwykende vorm van die wee-uitroep word die aandag juis op die dwaasheid gevestig. Deur die laaste wee-uitroep word gesuggereer dat die grondoorsaak van die veroweraar se magshonger, die diepste aanleiding tot sy gewelddadige optrede en uiteindelik die eintlike rede vir sy val geleë is in die feit dat hy afgode, nie die ware God nie, aanbid.

In stige 28 (18ab) word benadruk dat 'n afgod (פֶּסֶל) nie kan help nie (מִהֲהוּעִיל) omdat hy 'n maagsel van mensehande is (יִצְרוּ). 'n Gegote beeld (מִסִּכָּה) kan nie vertrou word nie. Van hulle kan net bedrog verwag word (מִוֹרָה שֶׁקֶר). Dit is opvallend dat die stam ירה in laasgenoemde frase voorkom. תורה, wat in 1:2-4 so sentraal staan, kom van dieselfde stam. Daar het die profeet Jahwe beskuldig dat Hy nie meer onderrig gee soos van Hom verwag kan word nie. Nou is die rolle omgeruil. Dit is die afgode van die veroweraar wat vals is.

Stige 29 (18cd) beklemtoon die futiliteit daarvan om op afgode te vertrou (בְּטַח), want hulle is mensemaagsels (יִצְרוּ יִצְרָה). Daarom dien dit geen doel om stomme afgode (אֱלִילִים אֱלֹמִים) vergelyk Jesaja 2:8, 18, 20; 10:11; 19:1, 3; 31:7; Levitikus 19:4; 26:1; Psalm 97:7) te maak nie.

Die wee-uitroep volg in stige 30 (19ab). Dit is futiel om 'n afgod te probeer opwek tot aksie (הִקְרִיץָה en עוֹרֵי), om hulp by 'n stuk hout (עֵץ) of 'n stom klip (אֲבָן דוֹמָם) te soek.

In stige 31 (19cde) word nogeens onderstreep dat afgodediens geen waarde het nie. Van 'n afgod kan geen onderrig verwag word nie (הוּא יְרָה), al lyk hy ook hoe indrukwekkend (הִנְהִי־הוּא תְּפֹשׁ זָהָב וְנָכְסִף). Daar is immers geen lewe in hom nie (וְכָל־רוּחַ אֵין בְּקִרְבוֹ).

Hierdie wee-uitroep herinner aan die polemieë teen afgode in Deuterokesaja (Jesaja 45:14, 16-17, 24-25). Deur hierdie wee-uitroep word die finale oordeel oor die veroweraar uitgespreek. Niks waarop hy staatmaak, nie sy eie mag of sy gode, maak enige sin nie.

* Substansa II⁴

Strofe J

In stige 32 (20ab) word die perikoop tot 'n hoogtepunt gevoer. Dit is die afsluiting van die woorde van Jahwe wat in stige 3 reeds begin het. Nou word die versekering gegee dat Jahwe regeer, daarom is dit die moeite werd om te wag op die eskatologiese eindtyd, om te volhard. Die einde van die goddelose staan bo alle twyfel vas.

In 20a word bevestig dat Jahwe die enigste en ware God is. Hy voer heerskappy oor alles en almal. Hy is in sy heilige tempel (בְּהֵיכַל קִדְשׁוֹ). Die heiligheid van Jahwe word ook in Jesaja 6:3 (vergelyk 2:14abc) beklemtoon. Die klem val op God se onvergelykbare grootheid en almag, Hy is so groot dat selfs die gerubs nie hulle gesigte in sy teenwoordigheid durf ontbloot nie.

Voor hierdie groot God moet die hele aarde swyg (הָסֵט). Dit dui op die eerbied wat die mense moet betoon as hulle die antwoord van Jahwe hoor, 'n antwoord wat inderdaad bevestig dat God regeer.

Strofe J vorm 'n gepaste afsluiting vir die wee-uitroepe, maar tegelyk ook 'n noodsaaklike brug na die volgende hoofstuk, waar die grootheid van Jahwe in die vorm van 'n ontsagwekkende teofanie beskryf gaan word.

8.10 SINTESE

Habakuk 2:1-20 is 'n enkele perikoop waarvan die mees uitstaande kenmerk die omkeer van rolle is. Die perikoop neem 'n aanvang (strofe A) waar die profeet wag dat Jahwe moet antwoord op die vrae wat hy in 1:12-17 gestel het. Wanneer Jahwe antwoord, geskied dit in die vorm van 'n opdrag om die antwoord te publiseer (strofe B), sodat diegene wat aan Jahwe getrou bly kan leer om te wandel soos Hy van hulle verwag en om op Hom te wag. Die rede lê in die eskatologiese karakter van die antwoord. God is met die wêreld op pad na 'n eindbestemming. In strofe C word beklemtoon dat net die wat getrou bly, by die eindbestemming sal uitkom. Wat die oormoedige en vermete goddelose betref: Vir hom is daar geen hoop nie. Dit word in die vyf wee-uitroepe bevestig, waar die klem veral val op die omkeer van rolle. Uiteindelik sal blyk dat Jahwe regeer. Die hele aarde sal dit moet erken (strofe J).

Hierdie perikoop beklee 'n plek van kardinale belang in die opbou van die boek. In die voorafgaande perikoop het die lyding van die profeet sy dieptepunt bereik in die skreiende vraag van 1:17. Nou tree Jahwe handelend op die voorgrond. 2:4c vorm struktureel die wentelpunt van die boek. Die wee-uitroepe se funksie is om die profeet uit die moeras op te trek sodat hy kan deel in die triomf van hoofstuk 3.

EINDNOTAS : HOOFSTUK 8

¹ Die volgende tekskritiese wysigings word meermale aanvaar:

- * Soms word aangevoer dat **מְצוֹר** 'vestingmuur' in 1b in die lig van **מִשְׁמַרְתִּי** in 1a, gewysig moet word om die parallelisme beter na vore te laat kom. In aansluiting by 1QpHab meen talle eksegete **מְצוֹר** moet ook met die 1 enkelvoud suffiks geles word (Von Ungern-Sternberg & Lamparter 1955:28; Brownlee 1971:258). Ander meen **מְצוֹר** is nie 'n geskikte parallel vir **מִשְׁמַרְתִּי** nie en verander dit na **מְצוֹרִי** 'wagpos' (Ehrlich 1968:301; Rudolph 1975:212; Van der Woude 1978:32) of **מְצוֹרֵי** 'my wagpos' (Horst 1964:176). Dit is egter onnodig om die Massoretiese teks te wysig, aangesien 'n verwysing na die vestingmuur binne die konteks pas (Deden 1953:262; Deissler 1984:225; Smith 1984:105).
- * Die 1 enkelvoud werkwoord **אָשִׁיב** in 1d word deur 3 manlik enkelvoud werkwoorde voorafgegaan en gevolg, daarom wysig baie eksegete dit na **אָשִׁיבִי** (Nowack 1903:281; Cannon 1925:74; Sellin 1930:395; Deden 1953:262; Elliger 1956:38; Horst 1964:176; Brownlee 1971:258; Van der Woude 1978:33; Deissler 1984:225; Smith 1984:104; Bratcher 1985:144). Dit is egter onnodig om die teks te wysig. In 1c let die profeet op die antwoord wat Jahwe gee, sodat hy (1d) self kan antwoord op sy klag (Rudolph 1975:212; Boadt 1982:178).
- * **עַרְמָתִי** in 6f word dikwels op metriese gronde as 'n glos beskou en weggelaat (Nowack 1903:284; Marti 1904:344; Sellin 1930:401; Elliger 1956:42). Ander wysig dit na **עַרְמָתוֹ** 'tot sy versadiging' (Horst 1964:178) of **עַרְמָתוֹ** 'met gevaar vir sy lewe' (Ehrlich 1968:303). Geen teksgetuies bestaan vir hierdie wysiginge nie. **עַרְמָתִי** maak binne die konteks sin. Dit sluit boonop aan by die **עַרְמָתוֹ** van 1:2a en **וְעַרְמִי** van 1:17b.
- * Die frase **הִנֵּה הִלּוֹא** in 13a is sintakties baie vreemd. In die Septuaginta word dit weergegee met ταῦτα ἐστὶ. Talle eksegete lees op grond hiervan die aanwysende voornaamwoord vroulik meervoud (**הִנֵּה**) in die plek van **הִנֵּה** (Nowack 1903:286; Cannon 1925:86; Elliger 1956:42; Horst 1964:178; Rudolph 1975:220; Van der Woude 1978:46). 'n Tekswysiging is egter nie noodsaaklik nie. Die vreemde plek waar **הִנֵּה** voorkom, vestig juis die aandag op die daaropvolgende frase (Bratcher 1985:216).
- * **וְהָעֵרֶל** in 16b word dikwels gewysig omdat dit die enigste plek is waar die stam **עֵרֶל** in die Nif'al voorkom. In die Qal beteken die woord 'om onbesnede te laat'. In die Nif'al kan dit binne hierdie konteks refleksief verstaan word: 'en ontbloot jou eie onbesnedenheid'. In 1QpHab kom die vorm **וְהָעֵרֶל** voor. **רַעַל** kom in die Hof'al voor in die betekenis 'geskud word'. In die Nif'al sou 'tuimel, wankel' waarskynlik 'n aanvaarbare noempotensie wees. Só 'n lesing word ondersteun deur die Septuaginta se διασαλεύθητι καὶ σεΐσθητι 'tuimel en wankel'. Indien die tekswysiging aanvaar word, beteken dit dat die goddelose sal drink uit die beker waaruit hy

ander laat drink, onder invloed van die drank sal hy self begin steier. Hierdie wysiging maak binne die konteks sin en word wyd aanvaar (Nowack 1903:287; Marti 1904:347; Cannon 1925:87; Brownlee 1959:78; Wellhausen 1963:170; Horst 1964:180; Ehrlich 1968:304; Van der Woude 1987:48; Boadt 1982:186; Smith 1984:109). Dit kan egter nie sonder meer aanvaar word nie. 'n Verwysing na selfontbloting is in die lig van vers 15 verstaanbaar. Wanneer die presiese funksie van hierdie verwysings vasgestel is, sal blyk dat **וְהִפְרִיחַ** inderdaad funksioneel is (Bratcher 1985:217).

- * **וְהִפְרִיחַ** in 17b word dikwels in navolging van die Septuaginta se *πτοήσει σέ* gewysig na **וְהִפְרִיחַ**. Laasgenoemde is 'n Hif'il imperfektum 3 manlik enkelvoud van **פָּחַח** 'verskrik wees' met die pronominale suffiks 2 manlik enkelvoud 'dit sal jou verskrik' (Nowack 1903:288; Cannon 1925:87; Deden 1953:266; Brownlee 1959:80-81; Boadt 1982:186; Deissler 1984:229; Smith 1984:110). Ander behou die Massoretiese teks en beskou die *nun* as 'n pronominale suffiks 3 vroulik meervoud, wat op die diere van die Libanon betrekking het (Rudolph 1975:222). Van der Woude (1978:49) se verklaring van die vorm is egter die mees aanvaarbare. Hy beskou die *nun* as 'n energiese suffiks wat gevoeg is aan die Hif'il imperfektum 3 manlik enkelvoud van **פָּחַח**. Geen wysiging aan die Massoretiese teks is dus noodsaaklik nie.

² Ziegler verdedig dié standpunt ten spyte van die kritiek van Jung (1951:566). Volgens Jung is *κατοίμενος* die korrekte lesing. Hy herlei dit na **וַרְרַח** 'vermetel handel' en stel voor dat 'n Hif'il partisipium (**וַרְרִיחַ**) gelees moet word. Humbert (1944:46-47) sluit hierby aan maar verkies die perfektum **וַרְרִיחַ**. Dit is egter moeilik om ortografies te verduidelik hoe een van hierdie vorme deur middel van 'n skryffout **וַרְרִיחַ** geword het.